

LÄNSSTYRELSEN  
 ÄLVSBOGERS LÄN  
 Miljövårdsenh  
 Thorbjörn Schafferer  
 Tfn 0521-70179

BESLUT  
 1992-01-16

231-1903-90  
 85-205

Enligt sändlista

## **BILDANDE AV NATURRESERVATET TÖSSE SKÄRGÅRD**

### **Uppgifter om naturreservatet**

Namn	Naturreservatet Tösse skärgård
Kommun	Åmål
Socknar	Åmåls och Tösse
Läge	Vänerskärgård med centrum beläget c:a 10 km söder om Åmåls tätort och 3 km öster om Tösse samhälle
Kartblad	Topografiska kartbladet O9C NV Ekonomiska kartbladen 09294, 09284, 09274, 09283, 09273
Gräns	Innerkanten av den kraftiga streckade linjen på beslutskartan, bilaga 2
Fastigheter och ägare:	Se förteckning i bilaga 3
Naturvårdsförvaltare:	Åmåls kommun
Areal:	Cirka 2190 ha, varav cirka 1935 ha vatten och cirka 255 ha land

### **Beskrivning av området**

Tösse skärgård är den största Vänerskärgården i Älvsborgs län. Den består av ett 30-tal huvudsakligen skogklädda öar och ett större antal holmar och skär. De är mestadels uppbyggda av gnejs, men några öar består delvis av grus från en grusås som löper genom området. Stränderna är huvudsakligen klipp- och stenstränder, men

rena sandstränder förekommer också.

De största arealerna upptas av magra tallbevuxta hållmarker och blåbärstallskogar. Gran förekommer mera sparsamt, medan lövträd är vanliga på alla öar, främst i form av al- och björkdungar.

Djurlivet är representativt för en fastlandsnära Vänerskärgård, och de flesta vanligare sjöfåglarna häckar här.

Inom reservatet finns flera lämningar från forntida bosättningar såsom fornborgar och bronsåldersrösen.

Skärgården är ett populärt område för båtturister och erbjuder flera goda naturhamnar för småbåtar.

### **Planering**

Området har i länets naturvårdsplan från år 1976 bedömts ha högt naturvärde på grund av sin biologi och landskapsbild och sina värden för friluftslivet. En detaljerad naturinventering utfördes i länsstyrelsens regi år 1977. Åmåls kommun har i kommunöversikt samt i områdesplan för Tösse och kusten söderut redovisat större delen av skärgården och kusten innanför som värdefulla natur- och kulturområden. Stor restriktivitet gäller för ny bebyggelse i området. Åmåls kommun äger i huvudsak norra delen av skärgården och förvaltar området med inriktning på naturvård och friluftsliv.

I naturresurs lagen anges Vänern med öar och strandområden vara av riksintresse med hänsyn till befintliga natur- och kulturvärden. Tösse skärgård ingår dessutom i sin helhet i område som är av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Två delar av skärgården ingår i områden av riksintresse för kulturminnesvården.

### **Ärendets beredning**

Åmåls kommun upprättade 1981 ett förslag till skötselplan för den kommunägda delen av skärgården. Kommunen anhöll 1985 genom gatukontoret att länsstyrelsen skulle upprätta ett förslag till bildande av naturreservat och skötselplan för området. Länsstyrelsen sammanställde aktuellt material och påbörjade därefter överläggningar med fastighetsägare i södra delen av skärgården för att undersöka möjligheterna till att låta naturreservatsbildningen omfatta hela Tösse skärgård. Vid ett möte den 26 maj 1988 informerades markägare i södra delen om länsstyrelsens arbete med naturskydd i området. Kommunen informerades under sommaren 1988 om utredningsarbetet.

Bl a med anledning av att uppförande av nya byggnader i skärgården aktualiserats fann länsstyrelsen det lämpligt att den 28 november 1988 belägga området med

förbud enligt 11 § naturvårdslagen. Förbuden skulle gälla längst till och med den 1 november 1991. Beslutet överklagades till regeringen. Regeringen avslog överklagandena den 16 november 1989. Regeringen avslog den 15 november 1989 även överklagandet av länsstyrelsens avslag på en ansökan om dispens från strandskyddsbestämmelserna för uppförande av ett fritidshus på en av öarna i området.

Den 24 oktober och den 28 november 1988 hölls möten om det fortsatta reservatsarbetet med företrädare för länsstyrelsen, Åmåls kommun, stiftelsen för Västsvenska fritidsområden och LRF i Åmål. Vid det senare mötet bildades en arbetsgrupp för att vidare utreda lämpliga naturskyddsåtgärder i Tösse skärgård. Arbetsgruppen har bestått av företrädare för länsstyrelsen, Åmåls kommun (gatukontoret, fritidskontoret, naturvårdsrådet), stiftelsen för västsvenska fritidsområden, LRF i Åmål och naturskyddsföreningen i Åmål. Skötselplanarbetet och en värdering av skogsmarken i den privatägda delen av skärgården inleddes därefter. Värderingsarbetet avslutades den 29 december 1989.

En ansökan om tillstånd till avverkning inom 11 § -området kom in till länsstyrelsen den 12 september 1989. Ansökan behandlades av arbetsgruppen och länsstyrelsen gav tillstånd till avverkning den 5 mars 1990.

Möten för information och diskussion om reservatsarbetet hölls den 20 februari 1990 för berörda fastighetsägare och den 5 mars 1990 för allmänheten.

Förslag till skötselplan för Tösse skärgård remitterades den 11 januari 1990. Den 4 december 1990 inkom det sista yttrandet efter förlängd remisstid.

Yttranden i ärendet har avgivits av statens naturvårdsverk, Åmåls kommun, skogsvårdsstyrelsen, lantbruksnämnden, Vänerens seglationsstyrelse, fiskenämnden i Värmlands län, televerket Värmland, militärbefälhavaren Milo Väst, LRF Norra Älvsborg, Åmålsbygdens Naturskyddsförening, Älvsborgs läns norra jaktvårdsförening, Åmåls miljögrupp, Segelsällskapet Åmålsviken och Dalslands ornitologiska förening.

Åmåls kommun har tillstyrkt reservatsbildning endast på kommunägd mark. Flertalet berörda markägare i övrigt har framställt erinringar mot reservatsbildning.

Efter remissomgången har länsstyrelsen gjort vissa justeringar av naturreservatets omfattning, innebärande bl a att vissa fastlandsområden och Orrholmen uteslutits ur reservatet, samt omarbetat skötselplanen i tillämpliga delar.

I enlighet med naturvårdsförordningens bestämmelser har berörda sakägare förelagts att inkomma med eventuella erinringar mot det reviderade förslaget. Erinringar mot reservatsbildningen har därvid inkommit från ägare till fem av de sex berörda fastigheter som är i privat ägo. Åmåls kommun har däremot efter förnyat fullmäktigebeslut 1991-12-18 tillstyrkt reservatsbildning enligt det reviderade förslaget.

Ärendet har 1991-12-16 föredragits för länsstyrelsens styrelse som inte haft något att erinra mot reservatsbildningen.

### **Områdets betydelse och behov av skydd och vård samt anordningar för friluftslivet**

Tösse skärgård ingår i Vänerens centrala skärgårdsområde och är av riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt lagen (1987:12 med ändringar) om hushållning av naturresurser m.m. Skärgården har synnerligen goda förutsättningar för båtsport och annat vattenanknutet friluftsliv. Samtidigt utgör den en del av landets största sötvattenarkipelag och omfattas därför av starka naturskyddsintressen. Två partier av skärgården är av riksintresse för kulturminnesvården. Området är relativt opåverkat av större exploateringsföretag och bebyggelse.

För att kunna tillgodose natur- och kulturvårdens intressen och samtidigt utveckla och rikta det rörliga friluftslivet är det motiverat att förklara området som naturreservat.

### **Länsstyrelsens beslut**

Det beskrivna området som avgränsas med innerkanten av en streckad linje på bifogad karta (bilaga 2) bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet och eftersom området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt senast 1991:641) området som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara naturreservatet Tösse skärgård.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara och vårda en Vänerskärgård med intressant natur- och kulturmiljö och erbjuda allmänheten möjligheter till rekreation och naturupplevelser, samtidigt som slitage och nedskräpning motverkas.

### **Föreskrifter för naturreservatet**

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9-10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att följande föreskrifter samt bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla.

- A. Föreskrifter med stöd av 8 NVL angående markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. uppföra helt ny byggnad;
2. bedriva täkt av berg, sten, grus, sand, lera, matjord, eller torv;
3. gräva, borra, spränga, schakta, tippa, muddra eller fylla ut;
4. dämna eller valla in;
5. anlägga nytt dike eller rensa befintligt dike;
6. anordna upplag;
7. använda kemiskt bekämpningsmedel eller växtnäringsämne på mark eller i vatten;
8. anlägga väg;

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

9. kalavverka, gallra eller utföra annan skogsvårdande åtgärd;
10. bedriva täkt av lav eller mossa;
11. framdra mark- eller luftledning;
12. bedriva vasslätter.

Ovan nämnda föreskrifter A1, A3, AS, A6, AB och A12 skall ej utgöra hinder för anläggningar och arbetsföretag som avser att betjäna allmänhetens friluftsliv i enlighet med reservatets syfte och bifogade fastställda skötselplan, och inte heller för åtgärder som utförs med stöd av kulturminneslagen eller för nödvändig siktröjning för befintliga sjömärken, för anbringande av hjälppunkter för positionsbestämning av flytande sjömärken eller undervattenskablar.

Föreskrifterna A3 - A7 och A10 - A12 gäller ej tomtmark eller motsvarande.

- B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen angående skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen

1. gränsmärkning av och upplysning om naturreservatet genom skyltning mm;

2. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv, nämligen sopmajor, båtbyggor, raststuga, eldplatser, stigar med rastplatser och badstränder enligt bifogade skötselplan (bilaga 6);
  3. vård av kulturminnen och upplysning om desamma enligt bifogade skötselplan;
  4. slåtter, röjning och gallring av vissa områden samt vasslätter enligt bifogade skötselplan.
- C. Föreskrifter med stöd av 10 § NVL om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. göra upp eld annat än på särskilt iordningställda eldplatser enligt fastställd skötselplan;
  2. klättra i boträd eller uppehålla sig närmare fågelbo, lya, gryt eller motsvarande än 50 meter;
  3. medföra okopplad hund;
  4. på störande sätt utnyttja radio, grammofon, bandspelare eller dylikt;
  5. förtöja eller ankra båt eller husbåt längre tid än 2 dygn på samma plats, annat än vid brygga;
  6. framdriva motordrivet fordon på öarna.
- D. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen.

Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården genom att

1. fastställa bifogade skötselplan;
2. utse Åmåls kommun till naturvårdsförvaltare.

I särskilda fall kan länsstyrelsen med stöd av 12 § naturvårdslagen medge undantag från meddelade föreskrifter.

Enligt 37 och 38 §§ naturvårdslagen gäller bland annat att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats enligt 8 eller 10 § samma lag kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktigas ersätta kostnad som föranleds av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen med stöd av 39 § naturvårdslagen vid vite förelägga honom att rätta vad olovligen skett. Länsstyrelsen har vidare möjlighet att hos tingsrätten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

Hur man överklagar, se bilaga 5 (formulär 2).

Ärendet har föredragits för länsstyrelsens styrelse 1991-12-16.

Beslut i ärendet har fattats av landshövdingen. I den slutliga handläggningen har deltagit avdelningsdirektören Schafferer, föredragande, samt länsrådet Åkerlund, länsassessorn Josef son, rättsenheten, miljövardsdirektören Enander, miljövårdsenheten, länsantikvarien Åkerström, kulturmiljöenheten, biträdande länsarkitekten Wockatz, planenheten, och lantmätare Lindqvist, överlantmäтарыndigheten.

Bengt K Å Johansson

Thorbjörn Schafferer

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Fastighetsförteckning
4. Sändlista
5. Hur man överklagar
6. Skötselplan



LÄNSSTYRELSEN  
ÄLVSBORGS LÄN  
Miljö och planerheten  
Handläggare  
Thorbjörn Schafferer

EXP 971119  
1 (8)

BESLUT

1997-11-17

✓ 231-14137-96  
85-205

Enligt sändlista

Tillägg i texten  
jämfört med  
Länsstyrelsens  
beslut 1992-01-16  
har markerats med linje  
i vänstra marginalen

## BILDANDE AV NATURRESERVATET TÖSSE SKÄRGÅRD

### Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Tösse skärgård
Kommun	Åmål
Socknar	Åmåls och Tösse
Läge	Vänerskärgård med centrum beläget ca 10 km söder om Åmåls tätort och 3 km öster om Tösse samhälle
Kartblad	Topografiska kartbladet 09CNV Ekonomiska kartbladen 09294, 09284, 09274, 09283, 09273
Gräns	Innerkanten av den kraftiga streckade linjen på beslutskartan, bilaga 2
Fastigheter och ägare:	Se förteckning i bilaga 3
Naturvårdsförvaltare:	Åmåls kommun
Areal:	Cirka 2190 ha, varav cirka 1935 ha vatten och cirka 255 ha land

### Beskrivning av området

Tösse skärgård är den största Vänerskärgården i Älvsborgs län. Den består av ett 30-tal huvudsakligen skogklädda öar och ett större antal holmar och skär. De är



mestadels uppbyggda av gnejs, men några öar består delvis av grus från en grusås som löper genom området. Stränderna är huvudsakligen klipp- och stenstränder, men rena sandstränder förekommer också.

De största arealerna upptas av magra tallbeväxta hållmarker och blåbärstallskogar. Gran förekommer mera sparsamt, medan lövträd är vanliga på alla öar, främst i form av al- och björkdungar.

Djurlivet är representativt för en fastlandsnära Vänerskärgård, och de flesta vanligare sjöfåglarna häckar här.

Inom reservatet finns flera lämningar från forntida bosättningar såsom fornborgar och bronsåldersrösen.

Skärgården är ett populärt område för båtturister och erbjuder flera goda naturhamnar för småbåtar.

### Planering

Området har i länets naturvårdplan från år 1976 bedömts ha högt naturvärde på grund av sin biologi och landskapsbild och sina värden för friluftslivet. En detaljerad naturinventering utfördes i länsstyrelsens regi år 1977. Åmåls kommun har i kommunöversikt samt i områdesplan för Tösse och kusten söderut redovisat större delen av skärgården och kusten innanför som värdefulla natur- och kulturområden. Stor restriktivitet gäller för ny bebyggelse i området. Åmåls kommun äger i huvudsak norra delen av skärgården och förvaltar området med inriktning på naturvård och friluftliv.

I naturresurslagen anges Vänern med öar och strandområden vara av riksintresse med hänsyn till befintliga natur- och kulturvärden. Tösse skärgård ingår dessutom i sin helhet i område som är riksintresse för det rörliga friluftslivet. Två delar av skärgården ingår i områden av riksintresse för kulturminnesvärden.

### Ärendets beredning

Åmåls kommun upprättade 1981 ett förslag till skötselplan för den kommunägda delen av skärgården. Kommunen anhöll 1985 genom gatukontoret att länsstyrelsen skulle upprätta ett förslag till bildande av naturreservat och skötselplan för området. Länsstyrelsen sammanställde aktuellt material och påbörjande därefter överläggningar med fastighetsägare i södra delen av skärgården för att undersöka möjligheterna till att låta naturreservatsbildningen omfatta hela Tösse skärgård. Vid ett möte den 26 maj 1988 informerades markägare i södra delen om länsstyrelsens arbete med naturskydd i området. Kommunen informerades under sommaren 1988 om utredningsarbetet.

Bl a med anledning av att uppförande av nya byggnader i skärgården aktualiserats fann länsstyrelsen det lämpligt att den 28 november 1988 belägg området med



förbud enligt 11§ naturvårdslagen. Förbuden skulle gälla längst till och med den 1 november 1991. Beslutet överklagades till regeringen. Regeringen avslag överklagandena den 16 november 1989. Regeringen avslag den 15 november 1989 även överklagandet av länsstyrelsens avslag på en ansökan om dispens från strand-skyddsbestämmelserna för uppförande av ett fritidshus på en av öarna i området.

Den 24 oktober och den 28 november 1988 hölls möten om det fortsatta reservatsarbetet med företrädare för länsstyrelsen, Åmåls kommun, stiftelsen för västsvenska fritidsområden och LRF i Åmål. Vid det senare mötet bildades en arbetsgrupp för att vidare utreda lämpliga naturskyddsåtgärder i Tösse skärgård. Arbetsgruppen har bestått av företrädare för länsstyrelsen, Åmåls kommun (gatukontoret, fritidskontoret, naturvårdsrådet), stiftelsen för västsvenska fritidsområden, LRF i Åmål och naturskyddsföreningen i Åmål. Skötselplanarbetet och en värdering av skogsmarken i den privatägda delen av skärgården inleddes därefter. Värderingsarbetet avslutades den 29 december 1989.

En ansökan om tillstånd till avverkning inom 11§-området kom in till länsstyrelsen den 12 september 1989. Ansökan behandlades av arbetsgruppen och länsstyrelsen gav tillstånd till avverkning den 5 mars 1990.

Möten för information och diskussion om reservatsarbetet hölls den 20 februari 1990 för berörda fastighetsägare och den 5 mars 1990 för allmänheten.

Förslag till skötselplan för Tösse skärgård remitterades den 11 januari 1990. Den 4 december 1990 inkom det sista yttrandet efter förlängd remisstid.

Yttranden inkom från statens naturvårdsverk, Åmåls kommun, skogsvårdsstyrelsen, lantbruksnämnden, Väners seglationsstyrelse, fiskenämnden i Värmlands län, televerket Värmland, militärbefälhavaren Milo Väst, LRF Norra Älvsborg, Åmålsbygdens Naturskyddsförening, Älvsborgs läns norra jaktvårdsförening, Åmåls miljögrupp, Segelsällskapet Åmålsviken och Dalslands Ornitologiska förening.

Åmåls kommun tillstyrkte reservatsbildning endast på kommunägd mark. Flertalet berörda markägare i övrigt framställde erinringar mot reservatsbildning.

Efter remissomgången gjorde länsstyrelsen vissa justeringar av naturreservatets omfattning, innebärande bl a att vissa fastlandsområden och Orrholmen uteslöts ur reservatet, samt omarbetade skötselplanen i tillämpliga delar.

I enlighet med naturvårdsförordningens bestämmelser har berörda sakägare därefter förelagts att inkomma med eventuella erinringar mot det reviderade förslaget. Erinringar mot reservatsbildningen har därvid inkommit från ägare till fem av de sex berörda fastigheterna som är i privat ägo. Åmåls kommun har däremot efter förnyat fullmäktigebeslut 1991-12-18 tillstyrkt reservatsbildning enligt det reviderade förslaget.

Den 16 januari 1992 beslutade länsstyrelsen att med stöd av 7§ naturvårdslagen bilda naturreservatet Tösse skärgård. Beslutet fattades av landshövdingen efter att



ärendet dessförinnan föredragits för länsstyrelsens styrelse den 16 december 1991. Beslutet överklagades till regeringen, som den 24 februari 1994 inte fann skäl att bifalla överklagandena.

Efter att rättsprövning begärts upphävde regeringsrätten den 18 september 1996 regeringens beslut och visade målet åter till regeringen för ny behandling. Skälet för regeringens upphävande är att beslutet om reservatsbildningen borde ha fattats av länsstyrelsens styrelse. Regeringen beslutade den 10 oktober 1996 att upphäva länsstyrelsens beslut om reservatsbildning och överlämnade ärendet till länsstyrelsen för ny behandling.

Med anledning av att länsstyrelsen övervägde att fatta nytt beslut om reservatsbildning med samma lydelse som det tidigare gavs berörda sakägare genom remiss den 20 november 1996 tillfälle att inkomma med synpunkter i ärendet. Yttranden inkom därvid från kommunstyrelsen, tre av de sex berörda privata markägarna, Naturvårdsverket samt Segelsällskapet Åmålsviken.

Kommunstyrelsen och Naturvårdsverket har tillstyrkt reservatsbildningen, medan de privata markägare som yttrat sig motsatt sig reservatsbildning. Såväl markägarna som segelsällskapet har lämnat vissa synpunkter på skötseln av området.

I ärendet noteras i övrigt att Naturvårdsverket år 1995, efter att länsstyrelsen träffat särskild överenskommelse med markägaren, lämnat ekonomisk ersättning för det intrång reservatsbildningen medför på fastigheten Vänsberg 1:7.

Länsstyrelsen har vidare, efter att skogsavverkning aktualiserats i området, den 20 januari 1997 beslutat om interimistiska förbud enligt 11 § naturvårdslagen för Tösse skärgård. Förbuden gäller tills vidare, dock längst t o m den 31 december 1999.

---

Länsstyrelsen bedömer att de erinringar som framkommit vid remissbehandlingen i ärendet ej bör föranleda någon ytterligare revidering av förslaget. Länsstyrelsen finner därför, med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen, att nytt beslut bör fattas om bildande av naturreservatet Tösse skärgård med samma bestämmelser som i det tidigare.

Då emellertid relativt lång tid förflutit sedan den ursprungliga skötselplanen upprättades, bör en översyn göras under de närmaste åren, varvid hänsyn tas till såväl berörda markägares synpunkter som den erfarenhet som nu vunnits i samband med kommunens naturvårdsförvaltning av området.

#### Områdets betydelse och behov av skydd och vård samt anordningar för friluftslivet

Tösse skärgård ingår i Väners centrala skärgårdsområde och är av riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt lagen (1987:12 med ändringar) om hushållning av na-



turresurser mm. Skärgården har synnerligen goda förutsättningar för båtsport och annat vattenknutet friluftsliv. Samtidigt utgör den en del av landets största sötvattenarkipelag och omfattas därför av starka naturskyddsintressen. Två partier av skärgården är av riksintresse för kulturminnesvården. Området är relativt opåverkat av större exploateringsföretag och bebyggelse.

Föra att kunna tillgodose natur- och kulturvårdens intressen och samtidigt utveckla och rikta det rörliga friluftslivet är det motiverat att förklara området som naturreservat.

#### Länsstyrelsen beslut

Det beskrivna området som avgränsas med innerkanten av en streckad linje på bifogad karta (bilaga 2) bör av skäl som ovan nämnt särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur, sin skönhet och eftersom området är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822 omtryckt senast 1991:641) området som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara naturreservatet Tösse skärgård.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara och vårda en Vänerskärgård med intressant natur- och kulturmiljö och erbjuda allmänheten möjligheter till rekreation och naturupplevelser, samtidigt som slitage och nedskräpning motverkas.

#### Föreskrifter för naturreservatet

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10§§ naturvårdslagen och 9-10§§ naturvårdsförordningen (1976:484) att följande föreskrifter samt bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla.

#### A. Föreskrifter med stöd av 8 NVL angående markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

1. uppföra helt ny byggnad
2. bedriva täkt av berg, sten, grus, sand, lera, matjord, eller torv;
3. gräva, borra, spränga, schakta, tippa, muddra eller fylla ut;
4. dämna eller valla in;
5. anlägga nytt dike eller rensa befintligt dike;
6. anordna upplag;
7. använda kemiskt bekämpningsmedel eller växtnäringsämne på mark eller i vatten;
8. anlägga väg;

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:



9. kalavverka, gallra eller utföra annan skogsvårdande åtgärd;
10. bedriva täkt av lav eller mossa;
11. framdra mark- eller luftledning;
12. bedriva vasslätter.

Ovan nämnda föreskrifter A1, A3, A5, A6, A8 och A12 skall ej utgöra hinder för anläggningar och arbetsföretag som avser att betjäna allmänhetens friluftsliv i enlighet med reservatets syfte och bifogade fastställda skötselplan, och inte heller för åtgärder som utförs med stöd av kulturminneslagen eller för nödvändig siktröjning för befintliga sjömärken, för anbringande av hjälppunkter för positionsbestämning av flytande sjömärken eller undervattenskablar.

Föreskrifterna A3 - A7 och A10 - A12 gäller ej tomtmark eller motsvarande.

**B. Föreskrifter med stöd av 9§ naturvårdslagen angående skyldighet att tåla visst intrång.**

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet nämligen

1. gränsmärkning av och upplysning om naturreservatet genom skyltning mm;
2. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv, nämligen sopmajor, båtbygggor, raststuga, eldplatser, stigar med rastplatser och badstränder enligt bifogade skötselplan (bilaga 6);
3. vård av kulturminnen och upplysning om desamma enligt bifogade skötselplan;
4. slåtter, röjning och gallring av vissa områden samt vasslätter enligt bifogade skötselplan.

**C. Föreskrifter med stöd av 10 § NVL om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.**

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. göra upp eld annat än på särskilt iordningställda eldplatser enligt fastställd skötselplan;
2. klättra i boträd eller uppehålla sig närmare fågelbo, lya, gryt eller motsvarande än 50 meter;
3. medföra okopplad hund;
4. på störande sätt utnyttja radio, grammofon, bandpelare eller dylikt;
5. förtöja eller ankra båt eller husbåt längre tid än 2 dygn på samma plats, annat än vid brygga;



Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vårderna genom att

1. fastställa bifogade skötselplan;
2. utse Åmåls kommun till naturvårdsförvaltare.

I särskilda fall kan länsstyrelsen med stöd av 12 § naturvårdslagen medge undantag från meddelade föreskrifter.


Enligt 37 och 38 §§ naturvårdslagen gäller bland annat att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som meddelats enligt 8 eller 10 § samma lag kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktigas ersätta kostnad som föranleds av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen med stöd av 39 § naturvårdslagen vid vite förelägga honom att rätta vad olovligen skett. Länsstyrelsen har vidare möjlighet att hos Tingsrätten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

./ Hur man överklagar, se bilaga 5

Beslut i ärendet har fattats av Länsstyrelsens styrelse. I styrelsens beslut har deltagit landshövdingen samt ledamöterna...

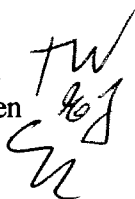
Bengt K. Å Johansson



Thorbjörn Schafferer

Deltagit:

Tord Wennerblom  
Förvaltningsenheten  
Göran Enander



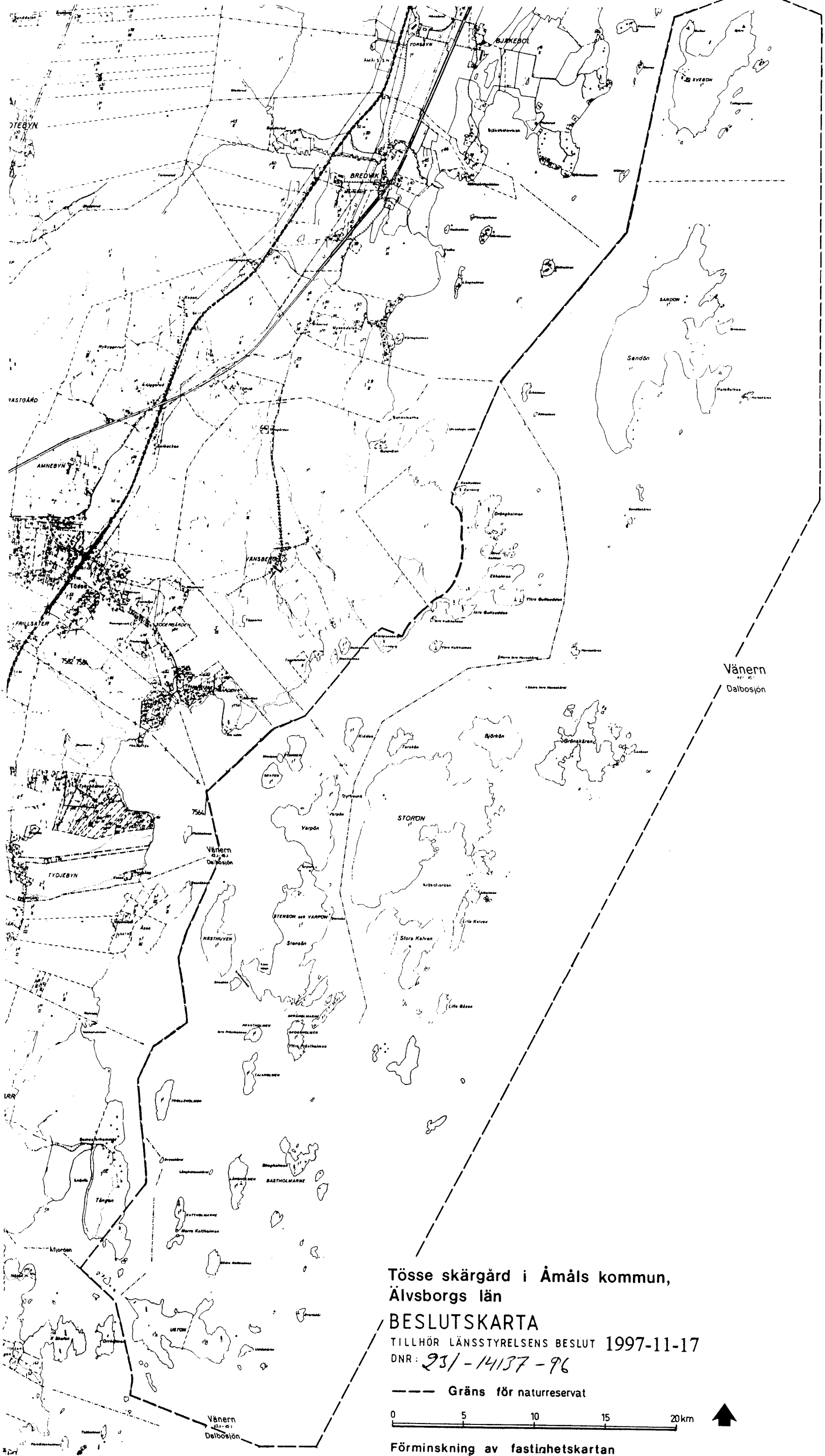
Vidi:

Bo Åkerström  
Gunnar Wockatz



#### Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Fastighetsförteckning
4. Sändlista
5. Hur man överklagar
6. Skötselplan

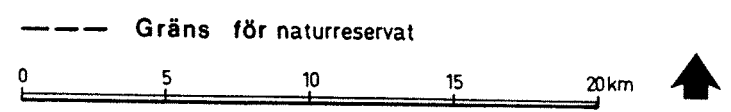


Tösse skärgård i Åmåls kommun,  
Älvsborgs län

**BESLUTSKARTA**

TILLHÖR LÄNSSTYRELSENS BESLUT 1997-11-17

DNR: 231-14137-96



Förminskning av fastighetskartan

**Bilaga 6 till Länsstyrelsens  
Beslut 1997-11-17**

**Dnr 231-14137-96, 85-205**

**SKÖTSELPLAN  
FÖR NATURRESERVATET**

**TÖSSE SKÄRGÅRD**

**ÅMÅLS KOMMUN, ÄLVSBORGS LÄN**

**Planen fastställd 1997-11-17 av länsstyrelsen i Älvsborgs län efter samråd med  
statens naturvårdsverk**

# SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET TÖSSE SKÄRGÅRD

## FÖRORD

Föreliggande skötselplan bygger på förslag som upprättats av landskapsarkitekt Karin Lindahl på uppdrag av länsstyrelsen i Älvsborgs län. Arbetet har bedrivits i samarbete med en arbetsgrupp bestående av företrädare för länsstyrelsens miljövårdsenhet, gatukontoret, fritidskontoret och naturvårdsrådet i Åmåls kommun, Stiftelsen för västsvenska fritidsområden, LRF samt naturskyddsföreningen i Åmål.

Skötselplanen består av två delar:

- I ALLMÄN BESKRIVNING av naturreservatet
- II PLANDEL, som delas in i följande avsnitt
  - 1. Disposition och skötsel av mark och vatten
  - 2. Anordningar för rekreation och friluftsliv
  - 3. Tillsyn
  - 4. Dokumentation
  - 5. Revidering av skötselplanen
  - 6. Finansiering av naturvårdsförvaltningen
  - 7. Bilagor
    - 1. Skötselplanekarta 1:1-4
    - 2. Skötselplanekarta 2

**I ALLMÄN BESKRIVNING****1. ADMINISTRATIVA DATA**

Benämning: Naturreservatet Tösse skärgård

Objektnummer:

Beslutsdatum: 1997-11-17

Kommun: Åmål

Registerområden: Åmåls socken samt Tösse socken

Läge: Vänerskärgård, längd ca 10 km, bredd ca 2 km, belägen med centrum rakt öster om Tösse samhälle

Topografisk karta: 1:50 000  
092 3 9C Mellerud NV

Ekonomiska kartblad: 1:10 000  
09294 9C Mellerud 9e Knyttkärr  
09284 9C Mellerud 8e Grönskären  
09274 9C Mellerud 7e Busken  
09283 9C Mellerud 8d Tösse  
09273 9C Mellerud 7d Slädekärr

Naturgeografisk region: 22 a. Götalands centrala slättbygder, Vänerslätten.

Riksintressen: Riksintresse för kulturminnesvård:  
PK 4 Nötön, Ustön m fl.  
PK 5 Ekholmen, Drängholmen  
Riksintresse för det rörliga friluftslivet:  
FP 3 Vänerens strand- och skärgårdsområden

Arealer: Totalt: cirka 2190 ha  
Land på fastland: cirka 25 ha  
Land på öar större än 1 ha: cirka 230 ha  
Vatten: cirka 1935 ha

Upplåtelser, arrenden m m: Föreningsstugor:  
Åmåls Segelsällskap - Svegön  
(föreningsägt klubbhus, arrenderad tomt)  
Åmåls Kanotförening - Svegön  
(föreningsägd stuga, arrenderad tomt)  
Åmåls Motorbåtssällskap - Sandön  
(arrenderad stuga och tomt, 1-års avtal)  
Åmåls Scoutkår - Storön  
(arrenderad stuga och tomt, 1-års avtal)  
Sommarstuga St Kalven  
Ingemar Enblom, Pl 3044, Åmål  
(arrenderad tomt, 5-års avtal)  
Sommartorp Stensön  
Ellinor Boqvist, S:a Ågatan 3, Åmål  
(arrendeavtal på 49 år)

Naturvårdsförvaltare: Åmåls kommun

- 2 GRUND FÖR BESLUTET ATT BILDA NATURRESERVAT SAMT FÖRESKRIFTER  
(se beslut: Bildande av naturreservatet Tösse Skärgård)
3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN.

### 3.1 Naturförhållanden

#### Landskap, topografi och geologi

Tösse skärgård är den största skärgården i Älvsborgs län. Skärgården består av ett trettiotal skogklädda öar och ett stort antal kala eller glest bevuxna holmar och skär.

Många av öarna har en nord-sydlig utsträckning och höjden över Väneren når på de högsta partierna omkring 20 m. Åt öster är strandlinjen i allmänhet mer sönderbruten och exponerad för vågor och vind än på de sidor som vetter mot väst. Skär och grund uppträder mer ofta på öst och sydsidan av öarna än på de norra och västra.

Berggrunden utgöres övervägande av olika gnejser. Två olika grupper kan särskiljas: dels Kroppefjällsgnejs som är grovkornig, dels Järbognejs som är mer finkornig. Kroppefjällsgnejsen förekommer på Yttre Gullsudden och på Grönskären. I södra delen av området från och med en linje som går norr om Hästhuvuven och över sydvästra delen av Stensön ersättes gnejserna av en fältspatrik kvartsitisk sandsten. Diorit uppträder på några öar i Storöområdet i smala stråk i nordväst-sydostlig riktning.

De lösa avlagringarna består i huvudsak av sand, grus och stenklapper. Lera uppträder på små partier i det inre av skyddade vikar. Ett större område med lera finns i det grunda sundet mellan Björkön och Storön. Från Svegön längs Sandöns västra sida och under vattnet till Björkön sträcker sig en rullstensås. Rena sandavlagringar finner man på Svegön, på de centrala delarna av Sandön och på Björkön; i mindre uträkning även på Storön och Ustön. Öarnas gamla kulturmarker låg i allmänhet på sandmark. Större sandstränder, lämpliga för bad, finns på Svegön, Sandön och Björkön. Den vanligaste strandtypen är annars klapperstrand eller block- och stenstrand med avbrott av klipphällar. Rena hällmarksstränder är vanliga på öarnas östra sidor och på alla mindre holmar och skär. Släta plana hällar, som bl a uppskattas av solbadande, finns på flera ställen t ex på Grönskärens öst-sida.

#### Vegetation

Tallen är det dominerande trädslaget inom området. Den förekommer i olika typer av hed- och hällmarksskogar.

Hällmarkstallskogen finner man på de högsta partierna och på hällmarker utmed stränderna. Fältskiktet utgöres här mestadels av lavar och mossor, men spridda tuvor av ljung, lingon och kråkbär förekommer även. Tallarna är på många ställen gamla och växer i krokiga, intressanta former. Skogstypen är gles och strövvänlig men samtidigt mycket känslig för slitage.

I sluttningar och sänkor mellan bergknallarna växer ofta hedtallskog av en mer frisk ristyp s k blåbärstallskog. Tillsammans med blåbär växer i fältskiktet ofta lingon, kråkbär, ljung, kruståtel och örnbräken. Mindre granskogspartier kan förekomma insprängda i tallskogen, men ren gran-

skog är annars ovanlig i Tösseskärgården. Inslag av spridda granar och lövträd som björk, rönn och asp förekommer dock flerstädes i blåbärstallskogarna.

På rullstensgrus på Sandön och Björkön har utvecklats mycket vackra hedtallskogar, som i fältskiktet domineras av lingonris. Tallarna är här raka och högstammiga och står glest, varför skogen ger ett öppet intryck. På sydöstra delen av Sandön finns rena ljunghedsmarker med ett glest trädskikt av tall. Ljungen dominerar helt och är mycket högvuxen och kraftig.

Lövskog i form av en frisk till fuktig ängsbjörkskog har växt upp på gammal kulturmark på några av de större öarna. Storön, Varpön och Stensön har bestånd av sådan björkskog. Utmed stränderna är det vanligt med en zon av klibbal.

Öppna marker finns mest i form av hållmarker utmed stränderna. På de exponerade hållarna är enda växtligheten olika arter av skorplavar. Låga tallar, enbuskar och småväxta lövträd av björk, rönn och asp växer i lite mer skyddade lägen. I sådana lägen hittar man även ett glest fältskikt av ris, gräs och örter. Öppna ängsmarker uppträder endast runt de befintliga stugorna på de större öarna. Vid torpet på Storön är ängsmarken av typen torräng.

Vatten och strandvegetationen domineras på många ställen av kraftiga bladvassbestånd.

### Djurliv

Bland de större däggdjuren kan älg och rådjur nämnas. De kan ofta observeras på de större öarna runt Storön. Skogshare, räv och grävling förekommer allmänt på de större öarna. Vildmink har även påträffats under de senaste åren. Bland de mindre däggdjuren kan åkersork, vattensork, ekorre och hermelin nämnas. Groddjur och kräldjur representeras av vanlig groda, vanlig padda, kopparödla, snok och huggorm.

Inom reservatet kan flera olika fågelbiotoper särskiljas. På de stora öarna liksom på fastlandet finns typiska barrskogsarter representerade t ex tjäder, ringduva, spillkråka och trädpiplärka. Sångare, trastar och korsnäbbar är vanliga i skogsområdena. I de stora vassbältena trivs skäggdopping, sothöna, rör- och sävsångare. I vikar runt öarna och utmed fastlandet påträffas ofta gräsand, knipa, skrak och storlom.

Häger och fiskgjuse provianterar ofta kring öarna. Tre fiskgjusepar häckar för närvarande inom området. Andra rovfåglar som observerats inom reservatet är ormvråk, sparvhök, duvhök, lärkfalk och tornfalk. Ormvråk häckar med flera par inom området. Bland ugglorna har observationer gjorts av sparvuggla, kattuggla, hökuggla och hornuggla. Säker häckfågel är kattuggla. Kanadagås träffar man ofta på i skärgården. På de mindre öarna med gles hållmarkstallskog och små lövdungar som t ex Grönskären, Skogholmen och Gåsön är fågelfaunan fattigare. Här är fiskmås, stenskvätta, drillsnäppa och sädesärta de vanligaste arterna. På flera av de kala skären finns vitfågelkolonier med gråtrut och fiskmås. Havstrut och fisktärna hör även till de sjöfågelarter som häckar inom området.

### 3.2 Bebyggelse och markanvändning

Bebyggelse finns på 6 av öarna inom reservatet. På Sandön och Svegön finns stugor, som disponeras av lokala bådtorgorganisationer. På Svegön har Segelsällskapet byggt en klubblokal i anslutning till en gammal torpstuga. På södra delen av

samma ö har Åmåls kanotförening sin klubbstuga. På Sandön arrenderas det gamla torpstället av Åmåls Motorbåtssällskap.

På Storön finns ett torpställe som är utarrenderat till Åmåls scoutkår. Torpet på Stensön arrenderas på långtidskontrakt av en privatperson. På Stora Kalven ligger ett fritidshus på tomtmark som arrenderas på 5-års kontrakt. På Ustön ligger ett privatägt fritidshus.

Rester av gamla odlingsmarker kan spåras på öarna Svegön, Storön och Stensön och i mindre utsträckning även på Varpön, Hästhuvuven och Skaten. På Skaten låg tidigare ett torp, som nu är helt borta, övriga boställen finns fortfarande kvar, se ovan. De gamla odlingsmarkerna är idag i det närmaste helt igenväxta med löv- och blandskogar. Runt stugorna hålls markerna öppna genom slåtter och slyröjning. På Sandön har tidigare hållits betesdjur. Betningen möjliggjorde de öppna ljunghedar som tidigare utbrett sig på södra delen av ön. Numera är dessa tallskogsbevuxna.

Grus- och sandtäkt har ägt rum på Sandön och i mindre omfattning även på Björkön. På Sandöns nordvästra del finns flera stora gropar efter täkter. Groparna är till stor del igenväxta med tät löv- och tallskog.

Skogsbruk bedrivs ej på de kommunägda öarna. På privatägd mark har ej heller något omfattande skogsbruk bedrivits sedan lång tid tillbaka.

Jakt bedrivs sparsamt på de kommunägda öarna främst i form av skydds jakt. På privatägd mark jagas enligt gällande regler.

Fisket regleras enligt samma regler som för Väneren i övrigt. Fiske med handredskap är tillåtet för alla och envar inom hela området.

Områdets huvudsakliga markanvändning är i dag friluftsliv; bad, båtsport och fiske.

### 3.3 Fornlämningar (se skötselplanekarta del 1 - 4)

Reservatet berörs av två områden av riksintresse för kulturminnesvård.

I område PK 5 ingår fastlandsdelen och holmarna utanför vid Yttre Gullsudden. Inom detta område finns två fornborgar samt flera bronsåldersgravar i form av stenrösen. Rösena är i allmänhet lokaliserade på de högsta punkterna med utsikt över omgivningen. Fornborgarna är strategiskt placerade och bjuder på mycket vackra utsikter. Bäst bevarad är den s k Helga Gråkullas borg på Skällmansberget. Hit leder en stig bl.a. från Risvikens badplats.

I område PK 4 ingår södra delen av reservatet med öarna Ustön, Kattholmarne och Bastholmarne. Inom detta område finns flera bronsåldersrösen, även dessa placerade på bergskrön med vidsträckt utsikt över omgivande skärgård.

Utanför dessa områden finns ytterligare ett bronsåldersröse, Galten på Svegöns nordvästra udde. Detta röse har troligen i senare tid påbättrats för att fungera som sjömärke.

### 3.4 Tillgänglighet och serviceanordningar

Större delen av området utgöres av öar som endast kan nås med båt. Småbåtshamnen i Tössebäcken, belägen öster om Tösse samhälle, är den centralaste anslutningspunkten till området. Allmän parkeringsplats finns även vid Risvikens badplats strax norr om båthamnen. Härifrån är det möjligt att via befintliga stigar och småvägar vandra till området vid Yttre Gullsudden.

På Svegön och Sandön finns tilläggsplatser för gästande båtar vid Segelsällskapets och Motorbåtssällskapets bryggor. Sopmajor (sopförråd med toaletter) finns vid Sandöns brygga, på Harehalsen på Sandön, på Björkön och på Gåsön.

Eldstäder i form av cementrör med grillgaller finns på Sandön och Björkön.

### **3.5 Slitage och störningskänslighet**

Hällmarkstallskogarnas lav- och mosstäcken är känsliga för slitage. Även lavtäckena på de öppna hällmarkerna kan skadas av för mycket tramp.

Alla häckande fåglar är störningskänsliga i större eller mindre utsträckning. Vitfågelkolonierna på skären och häckande rovfåglar löper störst risk att störas av båtlivet.

### **3.6 Tillsyn**

Föreningarna ansvarar för tillsynen vid de olika stugorna. Kommunen ansvarar för tömning av sopmajor och tillsyn av gästbryggor och eldstäder.

## II PLANDEL

### DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN.

#### 1.1 Övergripande mål

Målet är att området framgent skall ha stort värde från naturvårds-, landskapsbilds- och friluftslivssynpunkt. Allmänhetens friluftsliv och naturupplevelser skall främjas i den mån de inte strider mot bevarandeintressena. Besökande skall genom en medveten planering styras till områden, som är mindre känsliga för slitage och störningar.

Skogen skall inom större delen av reservatet få utvecklas mot naturskog.

#### 1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

##### Hävd av skogsområden

Skogen skall på såväl impediment som produktiv skogsmark i huvudsak få utvecklas fritt. Vissa skogsbruksåtgärder får endast vidtagas för att av yngre skog bygga upp livskraftiga bestånd samt bli i anslutning till befintlig bebyggelse och befintliga serviceanordningar.

Skogsbränder skall bekämpas över hela området.

Vid omfattande vindfällen skall samråd om lämpliga åtgärder ske med skogsvårdsstyrelsen och berörd markägare.

##### Hävd av kulturmark

Markerna runt de gamla torpställena bör genom arrendatorernas försorg hållas öppna genom årlig slåtter. Betesdjur får användas på gammal kulturmark, men betesmarkerna måste då hägnas in med stängsel.

##### Hävd av vattenområden

Vassslåtter kan utföras i anslutning till befintliga bryggor och frekventerade badstränder utan länsstyrelsens tillstånd.

##### Hävd av fornminnen

De inom natureservatet belägna rösen och fornborgarnas stenmurar skall hållas fria från trädvegetation som kan förstöra fornlämningarna genom rotsprängning. Skyltning får utföras vid fornborgarna och vid de större mest lättillgängliga rösen enligt vårdplan upprättad av riksantikvarieämbetet (RAÄ).

##### Jakt

Förordnandet innebär inga förändringar av rådande jakt- och viltvård annat än som kan följa av föreskrifterna för reservatet.

##### Fågelskydd

Skärgårdens fågelfauna bör inventeras regelbundet. Skulle behov av särskilt skydd för fågellivet uppkomma bör hastighetsbegränsningar och inrättande av fågelskyddsområden utre-

das.

## Fiske och fiskevård

Fisket regleras av generella fiskebestämmelser för Vänern. Förordnandet innebär inga förändringar av rådande fiskerättigheter eller fiskebestämmelser. Vasslätter kan behövas för fiskets intressen i områden som kan hysa reproduktionsområden för gös och gädda, och som genom igenväxning hotar dessa arters fortplantningsmöjligheter. För sådan vasslätter erfordras dock länsstyrelsens tillstånd.

## Byggnader

Reservatsbildningen medför ingen ändring i dispositionsrätten av befintliga byggnader.

### 1.3 Behandling av skötselområden

Naturresevatet har efter målsättning för olika områden och typ av skötsel indelats i olika skötselområden. Dessa redovisas på skötselplanekartan del 1 - 4.

**Skötselområde 1. Svegön (26 ha)**

#### Beskrivning:

Flera naturtyper finns representerade på ön. På nordöstra delen av ön växer en gles hällmarkstallskog, som begränsas av branta uppspruckna klippstränder åt öster. Västra och centrala delarna av ön är uppbyggda av lösa avlagringar, rullstensgrus och sand. Ett brett stråk av frisk till fuktig blandskog, som domineras av björk och gran går centralt över ön. Skogen har växt upp på gammal odlingsmark. Igenväxning pågår fortfarande av några kvarvarande gläntor. På rullstensåsen i väster växer tallhedskogar, lingontallskog och på friskare mark blåbärstallskog. Utmed stränderna finns i allmänhet en zon av klippal. Sandstränder finns på västra sidan och norr om det smala näset till udden Galten. Stora delar av de tidigare fina badstränderna har på senare år växt igen med bladvass. I anslutning till ett gammalt torpställe på Svegöns västra sida har Segelsällskapet byggt en klubbstuga och övernattningshytter. Brygga med gästplatser finns här vid stranden. Kanotföreningen har en stuga på södra delen av ön. Flera små stigar korsar ön och följer strandzonen i södra delen. På udden Galten finns ett bronsåldersröse.

#### Målsättning:

Att främja ett allmänt friluftsliv genom hävd av frekventerade friluftsområden, upprustning av stigar och rastplatser, förbättring av badmöjligheterna genom begränsad vasslätter, förbättring av tilläggsmöjligheterna för kanotister genom ny brygga samt en utökad information. Att låta skogsmarken få utvecklas fritt

på övriga områden.

**Iståndsättnings-  
åtgärder:**

Vasslåtter av badvikar på ömse sidor om näset norr om tilläggsplatsen samt vid ny kanotbrygga, se markering på skötselplan-karta 1:1 (delområde a och b).

**Underhålls-  
åtgärder:**

Vasslåtter varje år under tre år, sedan med tre års mellanrum (delområde a och b). Årlig slåtter av öppna marker vid för- eningsstugorna (delområde b och c). Sly- röjning längs befintliga stigar och i några gläntor i anslutning till dessa med några års mellanrum. Städning och röjning i strandzonen vid bryggor och badvikar varje år. Vård av röset enligt vårdplan upprättad av RAÄ (delområde d).

**Skötselområde 2.**

Sandön (62,5 ha) och Årholmen

**Beskrivning:**

Sandön är nästan helt uppbyggd av lösa avlagringar, sand och grus. En rullsten- sås sträcker sig utmed hela ön längs västra sidan. Västra strandkanten är gan- ska rak och stiger i en jämn sluttning uppåt. Utanför stranden, som på västsidan mestadels är av karaktären klapperstrand, växer en bred zon av bladvass. Östra si- dan är mer sönderbruten; klippuddar upp- byggda av kvartsitisk sandsten avgränsar flera mindre vikar med sandstrand. På några ställen har breda öppna sandsträn- der utbildats. Sandstarren är en karak- tärsväxt på dessa. Samtliga stränder är populära utflyktsmål för badande och sol- ande.

Skogsmarken domineras av torra hedtall- skogar. Vanligast är lingontallskog ofta med inslag av kråkbär och ljung. På rikt- igt torr mark bildas fältskiktet av täta mjölonmattor. Blåbärstallskog hittar man på de friskare marktyperna på de lägre delarna av ön.

På rullstensåsens sluttningar och krön i södra delen av ön har karakteristiska ljunghedar, beväxta med en gles skog av höga rakvuxna tallar, utbildats. Tidigare fanns helt öppna ljunghedar, som hölls öppna genom bete. Dessa har nu växt igen med en tät tallungskog. Små lövskogs- partier finns på några ställen längs stränderna och på gammal kulturmark vid torpet. Klibbal växer närmast stranden, inslag av björk, rönn, asp och hägg finns i de bredare lövskogspartierna.

Norr och öster om det gamla torpstället växer ren björkskog på fuktig till sank- mark.

Torpet arrenderas av Åmåls motorbåtssäll- skap. Både boningshuset och uthuslängan är i behov av upprustning. På tomten

finns även en dansbana. En bred stig

leder från tilläggsplatsen på västsidan till torpet.

Vid tilläggsplatsen finns en båtbygga med gästplatser, eldplatser på stranden, en sopmaja samt diverse lekredskap.

I området mellan bryggan och torpet har grus- och sandtäkt bedrivits. Här finns flera gamla grusgropar, numera till största delen igenväxta med tät blandskog. Skräp har tippats på ett par ställen. Årholmen är en liten skogklädd ö väster om Sandön. På ön finns en liten sandstrand, som ofta besöks av badgäster.

**Målsättning:**

Att främja ett allmänt friluftsliv genom hävd av frekventerade friluftsområden, upprustning av befintliga stigar och rastplatser samt en utökad information. Att bedriva skogsvårdande åtgärder i täta ungskogsområden samt att i övriga områden låta skogen få utvecklas fritt.

**Åtgärder:**

I områden utanför markerade delområden skall inga åtgärder utföras annat än underhåll av stigar och rastplatser.

Tilläggsplatsen (delområde a).

Slyröjning och gallring i strandzonen.

Riset dras undan från öppna ytor. Bortforsling av skräp i gamla grusgropar.

Klubbstugans närområde (delområde b).

Slyröjning och gallring för att förbättra utsikten. Slätter och risbränning på öppna ytor.

Sandstränder (delområde c, d och e).

Städning.

Tallungskogar (delområde f och g).

Upprepade gallringar tills skogen uppnått ett medelgrovstammigt stadium, därefter får skogen utvecklas fritt.

**Skötselområde 3.**

Gullsudden med Drängholmen, Brudholmen samt Yttre och Inre Kalkholmen. (9 ha)

**Beskrivning:**

Gullsuddenområdet utgör ett mycket naturskönt parti av Vänerstranden. Yttre Gullsudden med sina två kumlar fungerar som ett riktmärke för farleden in mot Åmål och Tösse. Kusten är brant och består av brutna klippor i variation med klapperstränder. Enstaka småvikar med sand förekommer även. Den branta norra och södra änden av kuststräckan utgör fornborgar med rester av befästningsmurar. På uddarnas höjdryggar ligger flera bronsåldersrösen. Hela området har klassificerats vara av riksintresse för kulturminnesvården. Mellan Yttre Gullsudden och Drängholmen ligger flera små holmar och skär. De skyddade vattnen innanför har koloniserats av bladvass.

Berggrunden utgörs av kroppefjällsgnejs.

I sänkorna mellan bergsryggarna finns morän och lera. Området är helt skogbevuxet med undantag för de mindre yttre skären, som är kala. På de högsta delarna växer en vacker gles hållmarkstallskog. Blandskogar med tall, gran och björk förekommer även.

Utmed stränderna särskilt i vikarnas inre delar växer fuktlövsskog med al, videbuskage och björk. Små strandängar med gräsvegetation förekommer även. Större delen av strandzonen är lättframkomlig genom förekomst av befintliga stigar.

Drängholmen är en hög barrskogsbevuxen holme nära fastlandet. Utmed stränderna finns lövinslag av björk och al. Mot fastlandssidan vetter en brant bergssida. Här ligger ett av holmens två bronsåldersrösen, det andra ligger på östsidan. Sundet mellan Drängholmen och fastlandet är en frekventerad tilläggsplats, speciellt av segelbåtar.

Brudholmen är tallskogsbevuxen och ligger helt omgiven av bladvass. På Brudholmen och skären mellan Brudholmen och Drängholmen finns gott om häckande sjöfågel.

Yttre och Inre Kalkholmen.

Inre Kalkholmen är nästan helt kal med undantag från några enstaka låga tallar. På Yttre Kalkholmen finns en liten tallduge i södra delen. Här finns ett sjömärke i form av ett kummel.

**Målsättning:**

Att bevara och vårda ett naturskönt strandparti rikt på minnesmärken från forntiden. Att låta skogen få utvecklas mot naturskog.

**Åtgärder:**

Vård av rösen och fornborgar skall ske enligt vårdplan upprättad av RAA. Allmänt gäller dock att träd, som växer nära eller på rösen eller befästningsmurar, skall tagas bort för att hindra skada av fornminnet genom rotsprängning. Inga skogsvårdande åtgärder utföres, förutom vård av fornminnen enl ovan.

**Skötselområde 4.**

Hareskären, Sandöskären, Ällholmen, skär nordost Drängholmen samt Havsskären.

**Beskrivning:**

Merparten helt kala skär, en del med enstaka låga vindpinade tallar och buskformade lövträd. Kolonier av vitfågel häckar på många av skären.

**Målsättning:**

Att bevara området i nuvarande skick.

**Åtgärder:**

Inga åtgärder.

**Skötselområde 5.** Björkön (8,7 ha) och Grönskären (13,2 ha).

**Beskrivning:**

Björkön.

Björkön är helt uppbyggd av lösa avlagringar. Den östra delen av ön utgör en fortsättning på den rullstensås, som sträcker sig under vattnet från Svegön till Storön.

Den västra delen är uppbyggd av sandfraktioner. Den sydöstra udden utgör ett sandrev, som sluttar brant direkt utanför strandlinjen - en bra tilläggsplats för båtar. Här finns en sopmaja och en iordningställd eldplats. På denna del av ön finns spår av tidigare sandtäcker. Ön har flera fina badstränder. Den bredaste sandstranden finns på östsidan mot sundet mellan Björkön och Grönskären. Väst- och nordsidan har klapperstränder, ibland avbrutna av mindre sandstränder. Det grunda sundet mellan Björkön och Storön är till stor del igenväxt med bladvass.

Skogsmarken utgörs till stora delar av en vacker blåbärstallskog. Inslaget av gran är flerstädes stort. På norra delen av ön finns tätare blandskogar med både tall och gran och ett buskskikt av yngre tall och gran. Björkinslag förekommer särskilt längs stränderna. Klibbal växer både på nord- och sydsidan. På sydsidan finns ett lövskogsstråk, som domineras av klibbal med ett fältskikt av gräs och örter. Lättgångna stigar går längs stränderna och även tvärs över ön.

Stort friluftsintrasse genom fina bad- och solstränder, strövvänlig skogsmark och god bårtillgång.

Grönskären.

Grönskären är uppbyggd av samma berggrund som Gullsuddenområdet s k Kroppefjällsgnejs.

Ön har en relativt flack topografi med en mycket uppbruten strandlinje. Stränderna utgörs till övervägande del av klippor. Utanför hela västra sidan av ön växer bladvass i breda bälten. Östsidan är exponerad för vind och vågor och här finns plana renslipade hållar. Norra udden utgör ett brant berg, täckt av olika slags skorplavar. Berget utgör en fin utsiktsplats mot norra delen av skärgården. Sydvästra sidan har en annan karaktär, en sönderbruten klippstrand, där berggrunden utgörs av grönsten. Grönstenen har här givit upphov till en kalkgynnad örtflora med bl a blodnäva, kungsmynta och skogsvicker.

Skogsmarken utgöres övervägande av en torr blåbärstallskog med en mosaik av mindre hållmarkspartier, glest beväxta

med tall och med mattor av renlav. Innanför de djupt inskurna vikarna finns små lövskogspartier med björk och klibbal.

På ön finns ett förfallet övergivet redskapsskjul med sovbritsar.

Värde för friluftsliv.

Tack vare sin uppbrutna strandlinje ett attraktivt utflyktsmål för båtfolk. Särskilt småbåtar och kanoter har här många möjligheter att finna skyddade tilläggsplatser. I vikarna och sunden runt skären finns bra fiskevatten.

**Målsättning:**

Att låta skogsmarken få utvecklas mot naturskog.

Att främja friluftslivet genom att vårda stränder, underhålla serviceanordningar och en utökad information.

**Åtgärder:**

Städning av stränder.

Anskaffande av ved till eldplatser göres genom smärre gallring och röjning i strandzonerna.

Veden lägges upp i taktäckta vedförråd, se under avsnitt om serviceanordningar.

I samband med upprustning av befintlig skjul på Grönskären till enkel raststuga (se under avsnitt om serviceanordningar) utföres mindre gallring och uppröjningsarbeten runt stugan.

Skogsmarken skall i övrigt få utvecklas fritt på öarna.

**Skötselområde 6.**

Storön (61,5 ha), Stora Kalven (13 ha), Lilla Kalven (2 ha) samt Torskön (1,5 ha).

**Beskrivning:**

Öarna i området bindes samman av stora vassbälten. Vassen har koloniserat de skyddade, grunda vattnen på nordsidan Storön och i Kråköfjorden.

Storön har en skiftande topografi och vegetation. Västsidan som vetter mot Dyrösund är öns brantaste del, medan östsidan mot Kråköfjorden är flackare. Berggrunden utgörs av järnbognejs, som genomkorsas av öst-västliga stråk av diorit. Avlagringar av grus och sand täcker en del lägre partier.

Den vanligaste skogstypen är blåbärstallskog. Gran förekommer allmänt som inslag i tallskogen och här och var kan den dominera, så att man istället kan tala om blåbärsgranskog. På höjdområdena växer typiska hållmarkstallskogar. Inslaget av lövträd är markant på Storön. På ön finns flera stråk med ren björkskog, som vuxit upp på gamla odlingsmarker. Björken växer på frisk till fuktig ängsmark. Träden är gamla, många döda, avbrutna eller kullfallna stammar karakteriserar områdena.

Utmed stränderna växer flerstädes lövskogszoner med klibbal, björk, rönn och asp. På västra sidan av ön ligger ett torpställe omgivet av lite öppen mark. Ängsmarken närmast torpet är av karaktären torräng med bl a mycket styvmorsviol. Torpet arrenderas av Åmåls scoutkår. Vid stranden finns en smal träbrygga.

Stora Kalven har liksom Storön en omväxlande natur. Höjdryggar med hållmarkstallskog växlar med smala dalgångar på sand- och grusavlagringar. Här växer blåbärsbarrskog och en blandskog av stora kraftiga lövträd; björk, al och asp, och grovstammiga granar och tallar. Ett par verkliga jättegranar kan man finna på ön. Västra delen av ön domineras av blåbärstallskog. Små kärrpartier med flaskstarr och tuvull omgivna av klibbal, finns insprängda i skogen. Klibbal växer även längs stränderna i vikarnas inre delar. Östsidan utav öppna hållmarksstränder, som inåt land övergår i karg hållmarkstallskog. Två djupa vikar skär in på sydsidan. Den ena har en långgrund sandstrand. Här ligger en sommarstuga med brygga. På sandstranden växer rikligt med sandstarr.

Lilla Kalven är en långsmal klippö som sträcker sig i nord-sydlig riktning. Hållmarkstallskog med inslag av låga lövträd täcker större delen av ön.

#### Torskön

Torskön är en flack ö, som genom vassbälten är förbunden med Storön. Stranden utgörs av låga hållar omväxlande med block- och klappersten. På norra delen av ön växer en blandskog av tall, björk och al. På södra delen växer barrskog av typen blåbärstallskog.

Öarnas växlande naturtyper och därmed även rika fågel- och djurliv, gör att öarna är av stort intresse för ett naturinriktat friluftsliv.

#### **Målsättning:**

Att låta skogen få fortsätta att utvecklas mot naturskog.  
Att främja allmänhetens friluftsliv och möjligheter till naturupplevelser genom uppmärkning av vandringsleder, iordningställande av rastplatser, förbättrade tilläggsomöjligheter för båtar samt en utökad information.

#### **Åtgärder:**

Årlig slåtter och vid behov även slyröjning av öppna marker i anslutning till torpstället på Storön.  
Underhåll av vandringsleder och rastplatser.  
(Se avsnittet om serviceanordningar).

**Skötselområde 7.** Hästhuvuven (8,5 ha), Stensön med Skacken

och Lilla Stensön (29,5 ha), Varpön (15 ha), Skaten (2 ha), Tömmen (3 ha) och Kidden (2 ha).

**Beskrivning:**

Öarna i skötselområdet ligger alla nära Tössebäckens småbåtshamn och skiljes från föregående område genom Dyrösund. Naturen på öarna överensstämmer mycket med fastlandet. Viss kulturpåverkan kan spåras på de flesta av öarna. På Stensön ligger ett torpställe, som nu endast användes som sommartorp. På Skaten fanns under 1920-talet ett torp. Syrenbuskar och vildapel finns ännu kvar i vegetationen på ön. Igenväxta kulturmarker förekommer särskilt på Stensön och Varpön. På dessa marker växer nu lövskogar, som på Stensön oftast domineras av björk med inslag av al, asp och rönn. På Varpön finns fuktigare lövskogspartier, där klibbal dominerar och fältskiktet utgöres av högväxande gräs. Lövskogspartierna uppskattas mycket av både älg och rådjur, efter vad som kan märkas på riklig förekomst av spillning och på legor i gräset.

Stränderna utgöres till stor del av klapperstensstränder, som kantas av vassbälten. På Stensöns sydsida utgöres stranden av släta låga klippuddar med små sandvikar emellan. Här har vassen inte fått något fäste. Hällmarksstränder fria från vass överväger även på sydostsidan av Stensön. Sydsidan av Hästhuvens utgöres av en brant bergssida. Mellan Stensön och Varpön och mellan Skaten och Tömmen ligger grunda sund, som är helt igenväxta med bladvass.

Varpön och Stensön har en bruten topografi med små, ganska branta höjder. Berggrunden utgöres av järnbognejs. Dioritstråk förekommer på Varpön liksom på Skaten och Tömmen. På Hästhuvens och på Stensöns sydvästra del avlöses gnejsen av fältspatrik kvartsitisk sandsten. De lägre delarna underlagras oftast av grus. Skogsmarken domineras av blåbärstallskogar. Inblandning av gran och, särskilt längs stränderna, av lövträd som björk, al, asp och rönn är vanlig. Enbuskar förekommer rikligt - ett tecken på tidigare skogsbete. På höjdryggar övergår blåbärstallskogen i hällmarkstallskogar. Nästan helt öppna hällmarkspartier förekommer även bl a på Skaten och på Varpön. Skatens öppna hällmark är rik på örter som styvmorsviol, gulsporre, tjärblomster, liljekonvalj och renfana. Öarnas stränder besökes ofta av fritidsbåtar, men det inre av öarna frekventeras ganska lite.

Öarna har en omväxlande vegetation och ett rikt djurliv.

- Målsättning:** Att låta skogen få utvecklas fritt och att lämna naturen orörd utan några anläggningar för friluftsliv.
- Åtgärder:** Inga.  
Slätter och slyröjning runt torpet på Stensön får utföras av arrendatorn.
- Skötselområde 8.** Tallholmen (2 ha), Prästholmen (<1 ha), Skogsholmen (2,5 ha) och Skråholmarna (1,5 ha)
- Beskrivning:** Området innefattar fyra mindre öar. Alla utom Prästholmen är långsträckta i nord-sydlig riktning. Berggrunden utgörs av fältspatrik kvartsitisk sandsten. Öarna är karga med en sparsam växtlighet. Stora ytor upptas av öppna hållmarker. På Prästholmen och Skogsholmen växer små områden med torr lingontallskog. Hållmarkstallskog växer på delar av Tallholmen och Skråholmarna. Lövträdsparter med främst al och björk förekommer även, bl a på den större Skråholmens norra ända och på västsidan av Tallholmen. Stränderna utgörs huvudsakligen av klappersten på västsidorna och av klippstränder med insprängda småvikar på östsidorna. Skogsholmen har på östra sidan en naturlig hamn i form av en djup vik. Västsidan av Skråholmarna är en populär tilläggsplats för fritidsbåtar p g a sitt skyddade läge.
- Målsättning:** Att låta naturen fritt få utvecklas.
- Åtgärder:** Inga.
- Skötselområde 9.** Lilla Gåsen (<1 ha), Gåsön (3,4 ha), Gåsöskären, Busken och skär norr om Skogholmen.
- Beskrivning:** Öarna och skären inom detta område utgör de mest exponerade inom hela skärgården. Berggrunden utgöres av järbognejs. På Gåsön och Lilla Gåsen finns glesa hållmarkstallskogar med krokiga, vindpinade tallar. På Gåsöns västsida, som är lite mer skyddad finns även lite blåbärs- och lingontallskog. Ett lövskogsparti med klibbal och enstaka björkar och lite ängsmark finner man på den sydvästra delen av ön. Den utskjutande sydvästra ud- den bildar en skyddad ankringsplats för fritidsbåtar. Här finns i dag en sopmaja. Lilla Gåsen är en utpräglad klippö, endast norrsidan har en annan karaktär. Här finns klapperstrand med lite rikare växtlighet. Mitt på ön finns en liten sötvattensdamm. Gåsöskären saknar helt trädvegetation.

Gräs och lite låg buskvegetation är enda högre växtligheten här. Skären utgör en viktig häcklokal för många sjöfåglar, speciellt storlom har brukat häcka här under senare år. Busken saknar likaså trädvegetation. På norra delen finns några buskformiga tallar och björkar. Ön är uppbyggd av stora block. Strandlinjen har djupa, jämna inbuktningar som utgör naturliga hamnar.

Det namnlösa skäret norr om Skogholmen är häckningslokal för bl a fisktärna.

**Målsättning:** Att låta naturen få utvecklas fritt.

**Åtgärder:** Inga.

**Skötselområde 10.** Trolleholmen (2,3 ha), Långholmen (3,2 ha), Skogholmen (2,4 ha), Norra Kattholmen (1,2 ha), Södra Kattholmen (1,3 ha), Sveaskäret och Långholmsskäret.

**Beskrivning:** Öarna i området är övervägande långsträckta i nord-sydlig riktning, och för skärgårdens förhållanden ganska höga och branta. Berggrunden utgörs av fältspatrik kvartsitisk sandsten. Öarnas natur överensstämmer med öarna i skötselområde 8. Stränderna är liksom i detta område huvudsakligen av två typer; klapperstensstränder på västsidan och klippstränder på östsidan. Vegetationen är karg, stora ytor utgörs av trädlösa hållmarker dominerade av ljung och med en- och videbuskar. Trädvegetationen utgörs av tall och björk.

Största delen av Långholmen täckes av hållmarkstallskog. På östra sidan av ön finns ett fast sjömärke.

Skogholmen har den mest varierade topografin och också den mest växlande vegetationen av öarna i området. Här finns öppna hållmarker, hållmarkstallskog, torr lingontallskog, litet lövskogsparti med al och björk och även liten strandäng med högstarrarter längst in i en långgrund vik. På sydsidan av Skogholmen finns ett tydligt bronsåldersröse. Viken på norrsidan av Skogholmen är ofta utnyttjad av fritidsbåtar som en skyddad ankringsplats. Trolleholmens norra ände upptas av en brant öppen bergssida. Kattholmarna består av tre öar, där två hör till Norra Kattholmen. På öarna finns mindre områden med blåbärstallskog och liksom på Skogholmen finns här små starrängar inne i vikarna. På norra änden av Norra Kattholmen finns ett bronsåldersröse.

**Målsättning:** Att låta naturen få utvecklas fritt.  
Att bevara och vårda fornminnena.

- Åtgärder:** Vård av fornminnena på Skogholmen och Norra Kattholmen enligt vårdplan upprättad av RAÄ.
- Skötselområde 11.** Bastholmarna (utom Skogholmen och Långholmen), Svartskär och Ustöskären.
- Beskrivning:** De mindre Bastholmarna är huvudsakligen helt kala med endast några enstaka martallar och småväxta björkar. Hällmarkerna täckes av blad- och skorplavar. Samma gäller Svartskär. På Svartskär finns ett sjömärke. Detta bildar tillsammans med sjömärket på Långholmen en riktningslinje till farleden inomskärs. Svartskär är genom sitt avsidade läge en viktig häckningslokal för flera vitfågelsarter, bl a gråtrut och havstrut. Storskrak har även varit en trogen häckfågel här under senare år. Ustöskären är i det närmaste helt kala skär öster om Ustön. Enstaka låga tallar och någon björk är enda vegetationen. På det största skäret finns en liten strandäng med grusstrand.
- Målsättning:** Att låta naturen få utvecklas fritt.
- Åtgärder:** Inga.
- Skötselområde 12.** Ustön (18,5 ha) och Tången (3,4 ha) samt skär norr om Orrholmen
- Beskrivning:** Tången. Vegetationen på den sydligaste delen av udden utgörs av hällmarkstallskog. Längs hela västsidan växer ett bälte av bladvass. Stränderna utgörs på östsidan av en ganska brant klippstrand och på syd- och västsidan av omväxlande klapperstensstrand och låga hällar. På en markerad bergknalle ligger ett stort bronsåldersröse, som syns tydligt från sjön. Röset är förmodligen påbättrat under senare tid. Norr om Orrholmen finns flera små skär beväxta med enstaka tallar och björkar. Skären är viktiga häcknings- och rastplatser för sjöfåglar. Speciellt skrattmåsar har häckat här under senare år. Ustön är en kuperad ö med högsta delen i öster. På högsta punkten här ligger ett bronsåldersröse omgivet av gles hällmarkstallskog. Ytterligare ett röse finns i västra delen. Stränderna utgörs övervägande av klippstränder, branta åt norr och öster och i söder låga, plana hällar. Inne i vikarna ersättes hällarna av grus- och klapperstensstrand. Udden längst åt väster utgörs av en grusbänk. Innanför denna ligger en sommarstuga, som är enda bebyggelsen på ön. Berggrunden utgörs av

fältspatrik kvartsitisk sandsten. Mellan bergspartierna, som är glest bevuxna med hållmarkstallskog, växer på sand- och grusavlagring en vacker hedtallskog av frisk ristyp. Blåbär dominerar i fältskiktet. Längs sydsidan växer en smal lövskogszon av klibbal. Klibbal växer även i det inre av vikarna på norr- och på nordvästsidan.

Bland övriga naturtyper på ön kan nämnas ett litet fattigkärr i centrum av ön i dess västra del, en öppen klapperstensvall på berget i sydöst och en kraftigt förklyftad bergssida åt söder i det mittersta bergspartiet.

Ön är mycket strövvänlig; lättframkomlig och gles skogsmark, flera små stigar korsar ön och följer stränderna. Vackra utsiktspunkter finns bl a på berget i östra delen. Bra tilläggsplatser finns i vikarna på nordsidan; sköna sol och badplatser på hållarna i söder. Intressanta fornminnen och intressant natur.

**Målsättning:** Att låta naturen få utvecklas fritt.

**Åtgärder:** Vård av fornminnena enligt vårdplan upprättad av RAÄ.

## 2. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV.

### 2.1 Övergripande mål

Ett av ändamålen med reservatet är att erbjuda allmänheten möjligheter till rekreation och naturupplevelser. Allmänhetens besök skall underlättas genom erbjudande av information, underhåll av segelfarleder, tillgång på förtöjningsplatser för fritidsbåtar, ett välunderhållet stigsystem på de större öarna samt iordningställda rast- och eldplatser på de mest frekventerade stränderna. Södra delen av reservatet undantas från åtgärder för friluftslivet och bevaras i ostört skick.

### 2.2 Riktlinjer och åtgärder

#### Tillgänglighet

Tössebäckens småbåtshamn och Åmåls småbåtshamn utgör lämpliga anslutningspunkter för besök i reservatet. Här uppsättes informationstavlor. Ytterligare åtgärder behövs ej.

#### Serviceanordningar

Följande serviceanordningar skall finnas:  
(Se skötselplanekarta 2 - anordningar för rekreation och friluftsliv)

Informationstavlor  
Upplýsningsskyltar  
Eldstäder  
Sopmajor (sopförråd och TC)  
Båtbryggor

Vandringsleder och rastplatser  
Föreningsstugor  
Raststugor  
Utprickade segelfarleder

### **Informationstavlor**

Informationstavlor skall uppsättas på följande platser:

Tössebäckens hamn  
Åmåls hamn  
Svegön  
Sandön  
Björkön  
Storön

Informationstavlan skall innehålla karta över reservatet, beskrivning av natur och fornminnen, gällande fiskebestäm-  
melser för Vänern samt regler och föreskrifter för allmänhe-  
ten.

### **Upplýsningstavlor**

Upplýsningstavlor bör sättas upp vid gästbryggor och eld-  
platser.

### **Eldstäder**

Befintliga eldstäder vid Sandön och Björkön skall rustas upp  
med nya sittstockar och bänkar samt kompletteras med tak-  
täckta vedförråd. Vedförråden bör påfyllas regelbundet.  
Nya eldstäder av samma typ som de befintliga, iordningstäl-  
les på följande platser:  
Grönskären, i anslutning till föreslagen raststuga.  
Svegön, på sandrevet norr om bryggan samt vid föreslagen  
kanotbrygga.  
Sandön, vid sopmajan på Harehalsen.

### **Sopmajor**

Befintliga sopmajor på Sandön, Sandön - Harehalsen, Björkön  
och Gåsön behålles och underhållas av förvaltaren. Ny sop-  
maja placeras norr om bryggan på Svegön, nära bryggan på  
Storön samt vid föreslagen kanotbrygga på Svegön.  
Möjligheter att kompostera latrin bör utredas.

### **Båtbryggor**

Befintliga bryggor på Svegön och Sandön skall behållas och  
underhållas av förvaltare och båtklubbar gemensamt enligt  
särskilt avtal.  
Ny kanotbrygga skall byggas på sydvästsidan av Svegön.  
Renovering och utbyggnad skall ske av befintlig brygga på  
Storön.

### **Vandringsleder och rastplatser**

Befintliga stigar på Svegön, Sandön och Storön skall under-  
hållas och vägvisare skall uppsättas på strategiska platser  
t ex vid bryggorna. På Storöns stigsystem utföres även märk-  
ning i terrängen. Stigarna inritas på detaljkartor över öar-  
na.  
På utsiktspunkter längs stigarna kan iordningställas

enkla rastplatser med sittplatser i form av sittstockar eller enkla bänkar.

### **Lekplatser**

Speciella lekredskap bör enbart finnas i direkt anslutning till befintliga föreningsstugor. Lekredskapen på stranden på Sandön bör transporteras bort.

### **Föreningsstugor**

De föreningsägda stugorna skall underhållas av föreningarna. Arrenderade föreningsstugor skall underhållas gemensamt av föreningen och förvaltaren enligt särskilt avtal.

### **Raststugor**

En för allmänheten öppen raststuga skall iordningställas på Grönskären. Ett befintligt skjul bygges här om till en enkel raststuga med sovbitsar och matplats med bord och bänkar. Eldstad iordningställes utanför, ingen installering av invändig uppvärmning utföres p g a eldfaran. Möjligheten till att utnyttja befintliga hus till öppna raststugor i kommunens eller föreningarnas regi bör närmare utredas. Lämpliga hus är t ex den gamla torpstugan intill Segelsällskapets klubbhus samt uthuslängan vid torpet på Sandön.

### **Segelfarleder**

Prickning i farlederna underhålles av Vänerns Seglationsstyrelse. För närvarande finns inget behov av ytterligare leder i området. Skulle sådant behov uppkomma bör samråd ske mellan förvaltare och Seglationsstyrelsen innan utmärkning sker.

### **Renhållning**

Sopor och latrin från sopmajor skall omhändertas av Åmåls kommun.

Frekventerade badstränder skall regelbundet städas. Städning av övriga stränder sker vid behov. Städningen får ej ske under sjöfåglarnas häckningstid.

### **Utmärkning av naturreservatets gräns**

Gränsmarkering skall utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och i enlighet med naturvårdsverkets anvisningar.

## **3 TILLSYN**

Tillsynsman bör finnas för reservatet. Avtal och arbetsinstruktion för tillsynsmannen upprättas av naturvårdsförvaltaren i samråd med länsstyrelsen.

## **4 DOKUMENTATION**

Naturvårdsförvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder. Studier av slitage bör fortlöpande ske, så att åtgärder kan vidtagas i tid för att minska sådant.

En årlig rapport om fågellivet bör sammanställas av förvaltaren i samarbete med ornitologisk expertis.

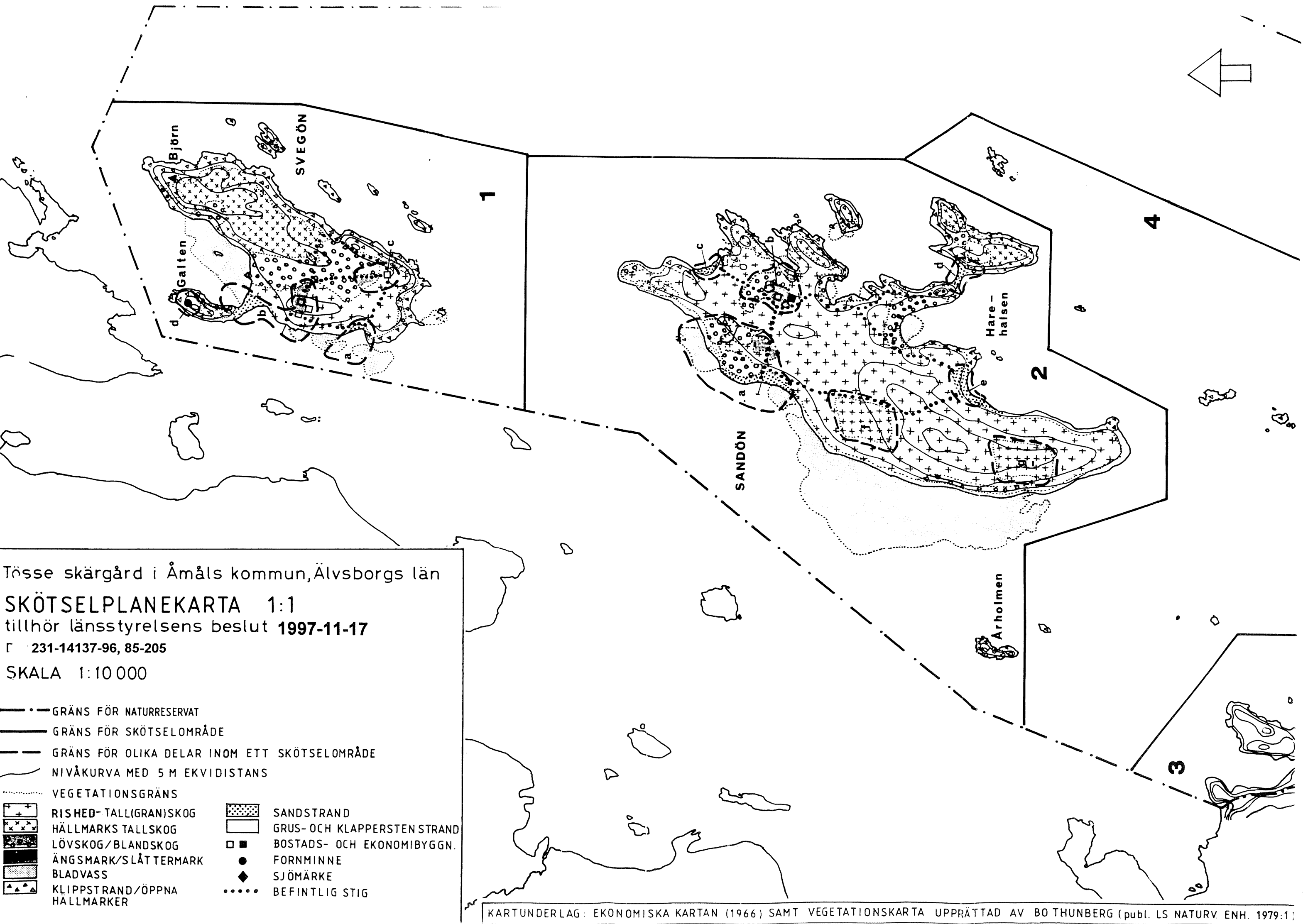
## 5 REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN

Skötselplanens åtgärder gäller perioden fram till år 2001, varefter skötselplanen bör revideras. Beslut och målsättning i föreliggande skötselplan bör i huvudsak ligga till grund för den nya skötselplanen.

## 6 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Kostnaden för reservatets skötsel föreslås fördelas enligt följande:

<u>Åtgärder</u>	<u>Myndighet / Organisation</u>
Vård och uppskyllning av fornminnen	Statliga kulturminnesvården
Underhåll av utprickade farleder	Seglationsstyrelsen
Iståndsättning av friluftsanordningar	Västkuststiftelsen samt Åmåls kommun.
Informations- och upplysnings- tavlor, gränsmarkering	Statliga naturvården
Revidering av skötselplan	Statliga naturvården
Övriga skötselåtgärder, underhåll samt tillsyn	Åmåls kommun
Åtgärder enligt arrendeavtal med Åmåls kommun avseende föreningsstugor m m	Föreningar och enskilda



Tösse skärgård i Åmåls kommun, Älvsborgs län

**SKÖTSELPLANEKARTA 1:1**

tillhör länsstyrelsens beslut **1997-11-17**

☎ 231-14137-96, 85-205

SKALA 1:10 000

- GRÄNS FÖR NATURRESERVAT
- GRÄNS FÖR SKÖTSELOMRÅDE
- GRÄNS FÖR OLIKA DELAR INOM ETT SKÖTSELOMRÅDE
- NIVÅKURVA MED 5 M EKVIDISTANS
- VEGETATIONSGRÄNS
- |   |                              |
|---|------------------------------|
| + | RISHED-TALL(GRAN)SKOG        |
| x | HÄLLMARKS TALLSKOG           |
| . | LÖVSKOG/BLANDSKOG            |
| ■ | ÄNGSMARK/SLÅTTERMARK         |
| □ | BLADVASS                     |
| ▲ | KLIPPSTRAND/ÖPPNA HÄLLMARKER |

■	SANDSTRAND
□	GRUS- OCH KLAPPERSTENSTRAND
■	BOSTADS- OCH EKONOMIBYGGN.
●	FORNMINNE
◆	SJÖMÄRKE
••••	BEFINTLIG STIG

Tösse skärgård i Åmåls kommun, Älvsborgs län

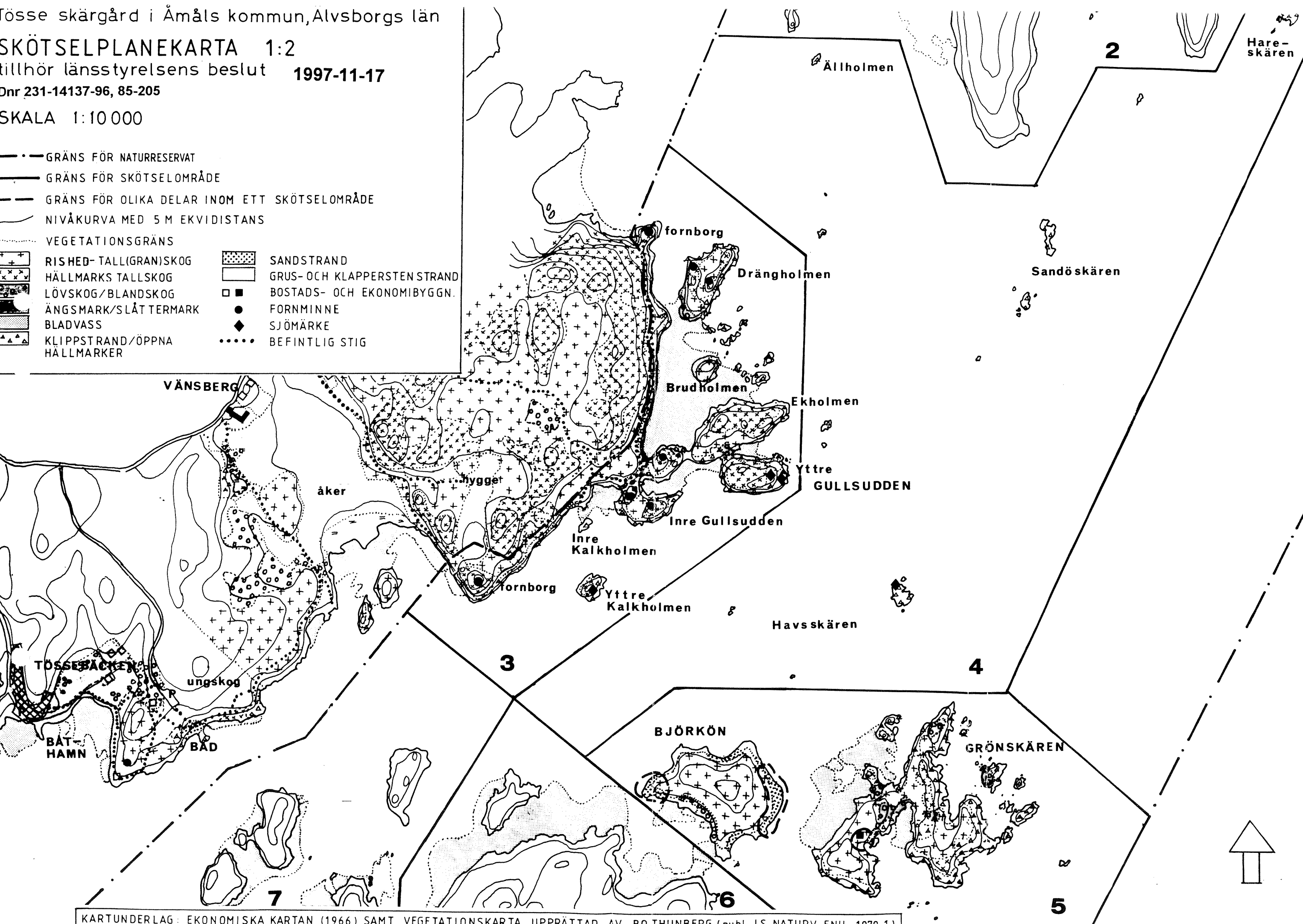
# SKÖTSELPLANEKARTA 1:2

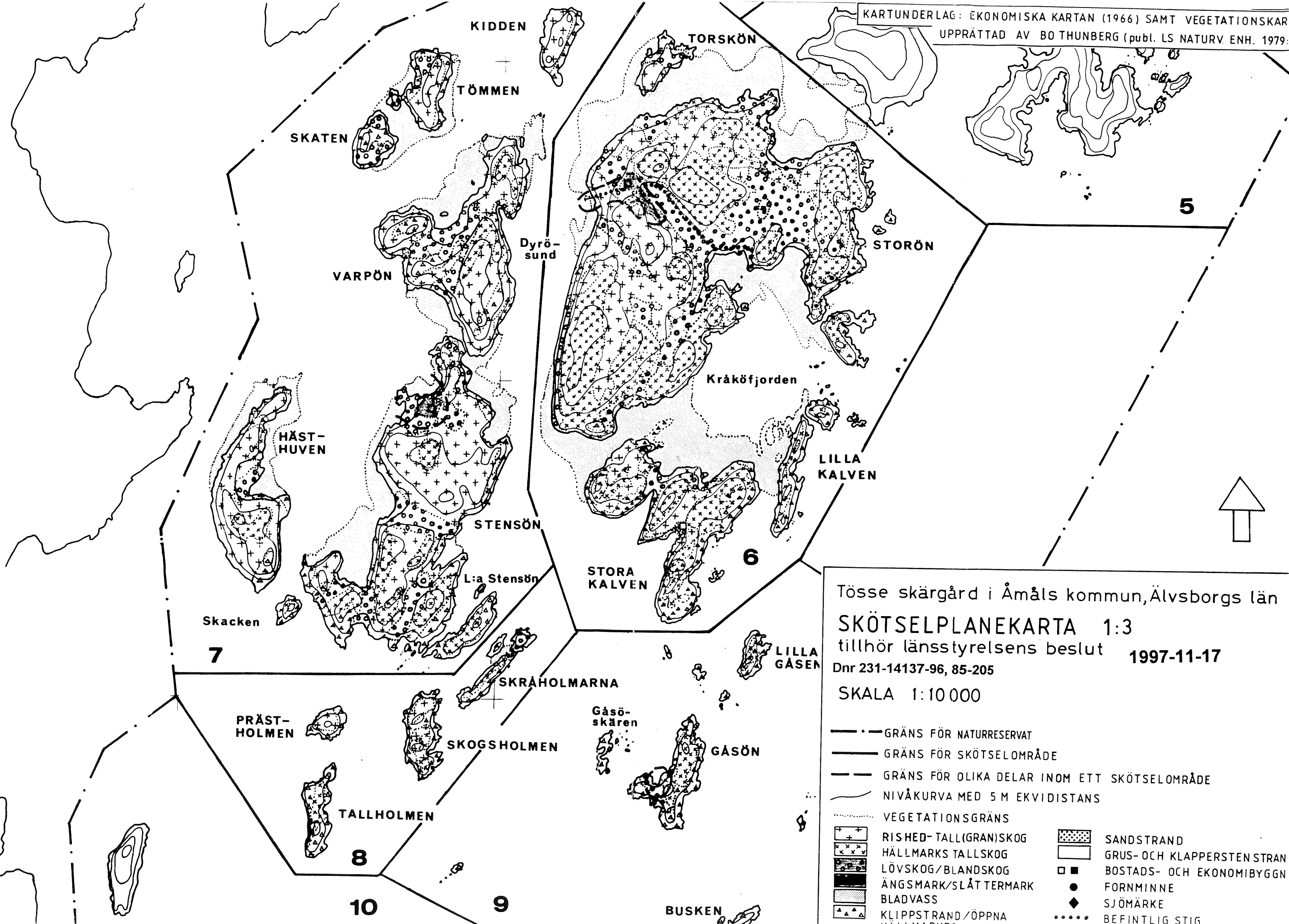
tillhör länsstyrelsens beslut 1997-11-17

Dnr 231-14137-96, 85-205

SKALA 1:10 000

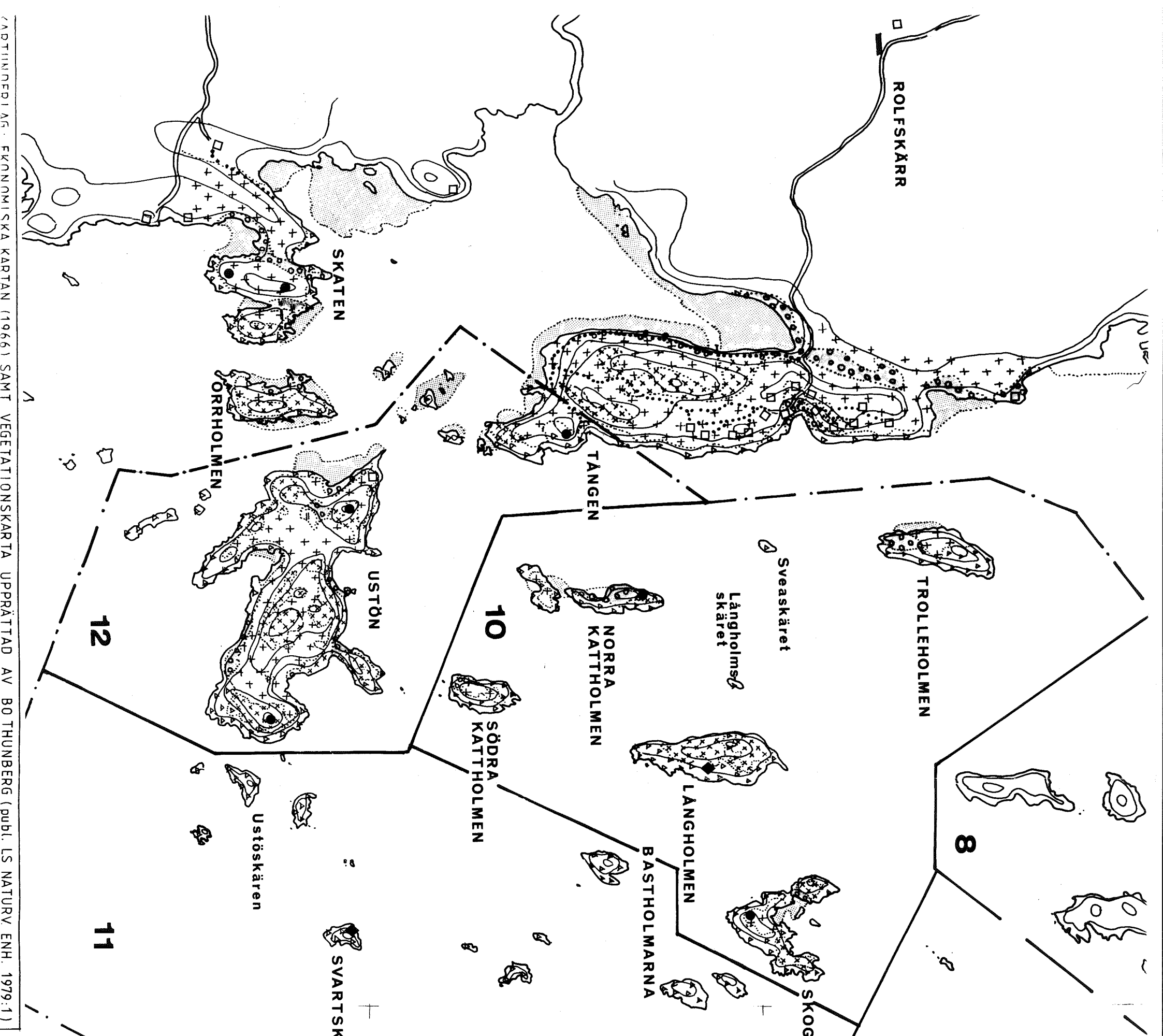
- GRÄNS FÖR NATURRESERVAT
- GRÄNS FÖR SKÖTSELOMRÅDE
- - - GRÄNS FÖR OLIKA DELAR INOM ETT SKÖTSELOMRÅDE
- NIVÅKURVA MED 5 M EKVIDISTANS
- ..... VEGETATIONSGRÄNS
- RISHED-TALL(GRAN)SKOG
- HÄLLMARKS TALLSKOG
- LÖVSKOG/BLANDSKOG
- ÄNGSMARK/SLÅTTERMARK
- BLADVASS
- KLIPPSTRAND/ÖPPNA HÅLLMARKER
- SANDSTRAND
- GRUS- OCH KLAPPERSTEN STRAND
- BOSTADS- OCH EKONOMIBYGGN.
- FORNMINNE
- SJÖMÄRKE
- BEFINTLIG STIG





Tösse skärgård i Åmåls kommun, Älvsborgs län  
**SKÖTSELPLANEKARTA 1:3**  
 tillhör länsstyrelsens beslut **1997-11-17**  
 Dnr 231-14137-96, 85-205  
 SKALA 1:10 000

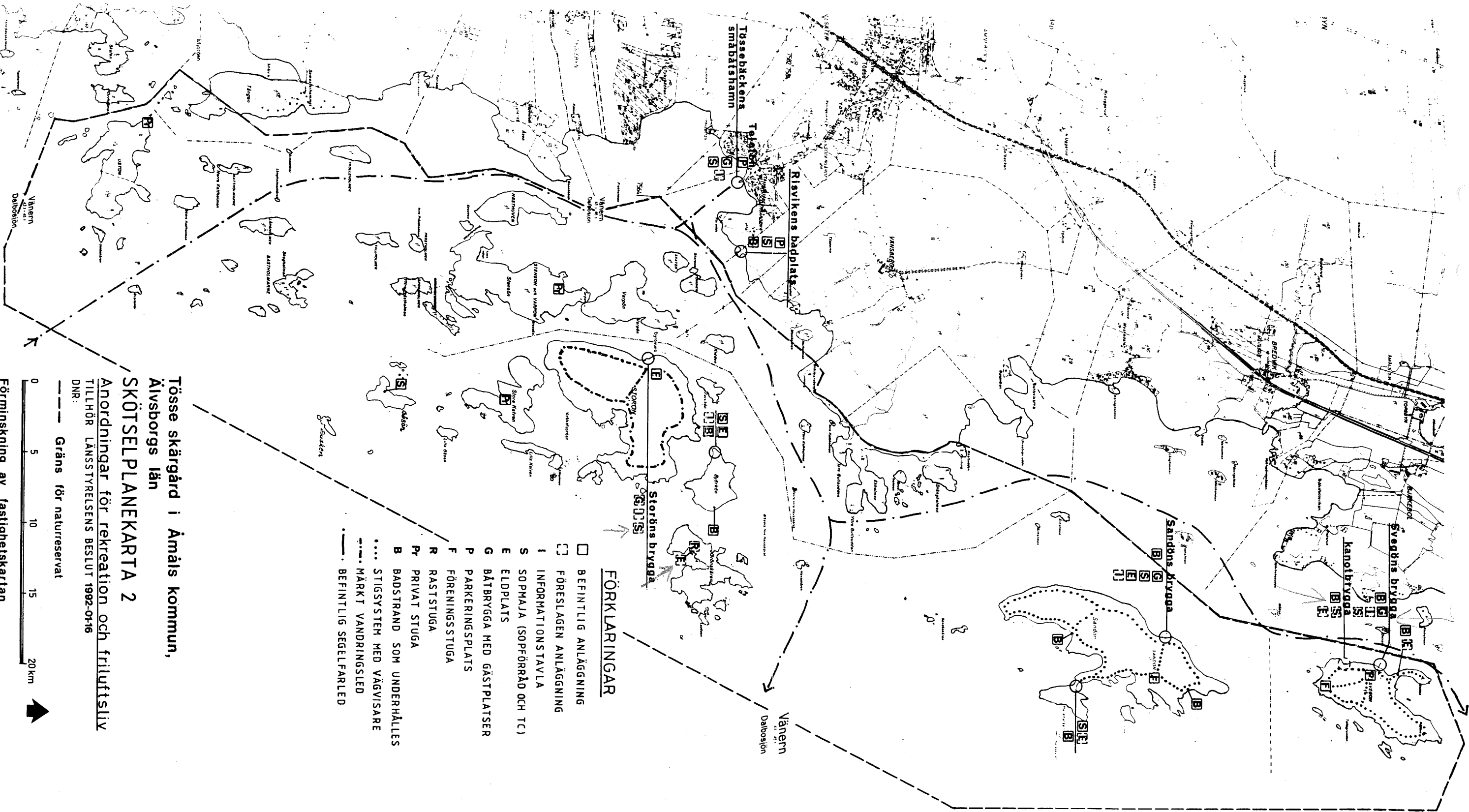
- · — GRÄNS FÖR NATURRESERVAT
- GRÄNS FÖR SKÖTSELOMRÅDE
- GRÄNS FÖR OLIKA DELAR INOM ETT SKÖTSELOMRÅDE
- NIVÅKURVA MED 5 M EKVIDISTANS
- VEGETATIONSGRÄNS
- [Symbol: Box with +] RISHED-TALL (GRAN)SKOG
- [Symbol: Box with x] HÄLLMARKS TALLSKOG
- [Symbol: Box with horizontal lines] LÖVSKOG/BLANDSKOG
- [Symbol: Box with vertical lines] ÄNGSMARK/SLÅT TERMARK
- [Symbol: Box with diagonal lines] BLADVASS
- [Symbol: Box with triangles] KLIPPSTRAND/ÖPPNA HÄLLMARKER
- [Symbol: Box with dots] SANDSTRAND
- [Symbol: Box with horizontal lines] GRUS- OCH KLAPPERSTEN STRAN
- [Symbol: Box with square] BOSTADS- OCH EKONOMIBYGGN
- [Symbol: Circle] FORNMINNE
- [Symbol: Diamond] SJÖMÄRKE
- [Symbol: Dotted line] BEFINTLIG STIG



Tösse skärgård i Åmåls kommun, Älvsborgs län  
**SKÖTSELPLAN EKARTA 1:4**  
 tillhör länsstyrelsens beslut **1991-01-16**  
 dnr

SKALA 1:10 000

- GRÄNS FÖR NATURRESERVAT
- GRÄNS FÖR SKÖTSELOMRÅDE
- GRÄNS FÖR OLIKA DELAR INOM ETT SKÖTSELOMRÅDE
- NIVÅKURVA MED 5 M EKVIVIDISTANS
- ..... VEGETATIONSGRÄNS
- ++++ RISHED-TALL(GRAN)SKOG
- xxxxx HÄLLMARKS TALLSKOG
- o o o LÖVSKOG/BLANDSKOG
- ▨ ÄNGSMARK/SLÄTTERMARK
- ▩ BLADVASS
- ▲▲▲ KLIPPSTRAND/ÖPPNA HÄLLMARKER
- ▨ SANDSTRAND
- ▨ GRUS- OCH KLAPPERSTENSTRAND
- ▨ BOSTADS- OCH EKONOMIBYGN.
- FORNMINNE
- ◆ SJÖMÄRKE
- ..... BEFINTLIG STIG



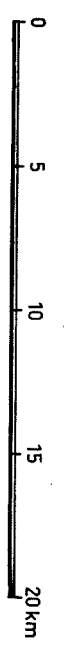
- FÖRKLARINGAR**
- BEFINTLIG ANLÄGGNING
  - ▭ FÖRESLAGEN ANLÄGGNING
  - I INFORMATIONSTAVLA
  - S SOPMAJA (SOPFÖRRÄD OCH TC)
  - E ELDPLATS
  - G BÅTBRYGGA MED GÄSTPLATSER
  - P PARKERINGSPLATS
  - F FÖRENINGSSTUGA
  - R RASTSTUGA
  - Pt PRIVAT STUGA
  - B BADSTRAND SOM UNDERHÅLLES
  - ..... STIGSYSTEM MED VÄGVISARE
  - - - - MÄRKT VANDRINGSTLED
  - BEFINTLIG SEGELFARLED

Tösse skärgård i Ämås kommun,  
Älvsborgs län

**SKÖTSELPLAN KARTA 2**

Anordningar för rekreation och friluftsliv  
TILLHÖR LÄNSSTYRELSENS BESLUT 1992-07-16  
DNR:

—•—• Gräns för naturreservat



Förminskning av fastighetkartan